

LUND UNIVERSITY

Inkomster och polarisering på Skåne och Blekinges landsbygd och invandrartäta områden

Nordin, Martin

2021

Document Version:
Förlagets slutgiltiga version

[Link to publication](#)

Citation for published version (APA):
Nordin, M. (2021). *Inkomster och polarisering på Skåne och Blekinges landsbygd och invandrartäta områden*. (KEFU skriftserie; Nr. 2021:3). KEFU.

Total number of authors:
1

General rights

Unless other specific re-use rights are stated the following general rights apply:

Copyright and moral rights for the publications made accessible in the public portal are retained by the authors and/or other copyright owners and it is a condition of accessing publications that users recognise and abide by the legal requirements associated with these rights.

- Users may download and print one copy of any publication from the public portal for the purpose of private study or research.
- You may not further distribute the material or use it for any profit-making activity or commercial gain
- You may freely distribute the URL identifying the publication in the public portal

Read more about Creative commons licenses: <https://creativecommons.org/licenses/>

Take down policy

If you believe that this document breaches copyright please contact us providing details, and we will remove access to the work immediately and investigate your claim.

LUND UNIVERSITY

PO Box 117
221 00 Lund
+46 46-222 00 00

Martin Nordin

**INKOMSTER OCH POLARISERING PÅ SKÅNE OCH
BLEKINGES LANDSBYGD OCH INVANDRARTÄTA
OMRÅDEN**

SKRIFTSERIE 2021:3

EKONOMIHÖGSKOLAN VID LUNDS UNIVERSITET

FÖRORD

Likvärdighetsprincipen har länge varit en dominerande princip för offentliga välfärdens erbjudande. Erbjudandet och invånares förutsättningar att ta del av detta skall vara detsamma oberoende var kommunens invånare till exempel råkar bo, vilka ekonomiska försättningarna som står till buds för individen eller om individen har sysselsättning eller ej. Denna centrala princip utmanas emellertid alltmer utifrån olika perspektiv. Ett flertal röster menar att stor del av förklaringen till att principen alltmer skaver finns att hämta i samhällets pågående och mångfacetterade polarisering. I en väl utbyggd välfärd är det emellertid inte alltid enkelt att vare sig förstå bakomliggande faktorer till pågående polarisering, förklara effekterna av den och lyfta fram tänkbara alternativa vägar framåt.

I föreliggande rapport fokuseras landsbygdens och de invandrantäta områdens utveckling för åren 1990 till 2017 då dessa områdens utveckling förefaller gå åt fel håll. Genom att tillämpa en ny metod där Skånes och Blekinges kommuners territorier delas upp i mindre geografiska rutor möjliggörs analyser inom en kommun som tidigare varit svåra att göra. I rapporten görs det många analyser med påtagliga policyimplikationer för enskilda kommuner, men som också har policyimplikationer för hur välfärdssystemets olika delar utformas och hänger ihop på nationell nivå. Att effekter av att det kommunala utjämningsystemet utgår från en karakteristik på kommunnivå och inte tar hänsyn till variationer inom kommunen, är bland annat något som diskuteras i rapporten.

Projektet har finansierats av KEFU. Rapportens innehåll och struktur har diskuterats tillsammans med författaren inom ramen för skriftseriens redaktionella stöd innan den formaterats för publicering i KEFUs skriftserie. Som brukligt svarar författaren själv för de värderingar som görs i rapporten.

Lund i september
Ulf Ramberg
KEFU

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

FÖRORD	I
SAMMANFATTNING	III
KAPITEL 1 GEOGRAFISKT PERSPEKTIV PÅ OJÄMLIKHET OCH POLARISERING	1
1.1 INLEDNING	1
1.2 INKOMSTOJÄMLIKHET OCH POLARISERING	2
KAPITEL 2 DATA OCH METOD	4
KAPITEL 3 DE INVANDRARTÄTA OMRÅDEN OCH DEN GLESA LANDSBYGDEN	6
3.1 SKÅNE OCH BLEKINGES INVANDRARTÄTA OMRÅDEN	6
3.2 SKÅNE OCH BLEKINGES LANDSBYGDER	9
KAPITEL 4 JÄMFÖRELSE AV DISPONIBLA INKOMSTER, SYSELSÄTTNING OCH FÖRVÄRVSINKOMSTER	11
4.1 DISPONIBLA INKOMSTER	11
4.2 SYSELSÄTTNING	12
4.3 FÖRVÄRVSINKOMSTER	14
4.4 SLUTSATSER FRÅN JÄMFÖRELSEN AV DISPONIBEL INKOMST, SYSELSÄTTNING OCH FÖRVÄRVSINKOMSTER	15
KAPITEL 5 JÄMFÖRELSE PÅ KOMMUNNIVÅ	16
5.1 DISPONIBLA INKOMSTER FÖR OLIKA KOMMUNER	16
5.2 KOMMUNER MED INVANDRARTÄTA OMRÅDEN	16
5.3 LANDSBYGDSKOMMUNER	19
KAPITEL 6 RESULTAT UPPDELAT PÅ INRIKES FÖDDA OCH UTRIKES FÖDDA	22
KAPITEL 7 DISPONIBLA INKOMSTER FÖR ICKE-SYSELSATTA OCH PENSIONÄRER	26
7.1 ICKE-SYSELSATTA	26
7.1 PENSIONÄRER	29
KAPITEL 8 INKOMSTSKILLNADER OCH DET KOMMUNALA UTJÄMNINGSSYSTEMET	30
8.1 KOMMUNER MED INVANDRARTÄTA OMRÅDEN	31
8.1 LANDSBYGDSKOMMUNER	33
KAPITEL 9 AVSLUTANDE DISKUSSION	36
APPENDIX	40

SAMMANFATTNING

Skillnaderna i förutsättningar och möjligheter mellan olika delar av landet har ökat (SOU, 2017:1). Framförallt tycks utvecklingen på landsbygden och stadens invandratäta områden gå i fel riktning. För både landsbygden och de invandratäta områdena riskerar ett växande kulturellt och ekonomisk gap gentemot majoritetssamhället göda splittring och politisk polariseringen. Polariseringsen i Sverige är fortfarande mindre än i många andra västländer men det finns en tendens mot ökad polarisering. Större geografiska skillnader i inkomster och välstånd kan vara en direkt orsak till ökad polarisering men skillnader i inkomster beskrivs även vara en katalysator som förstärker andra orsaker som exempelvis ökade invandringskritiska attityder (Dal Bø m.fl., 2019). I denna rapport undersöker vi utifrån denna bakgrund hur välståndet för Skåne och Blekinges landsbygd och invandratäta områden utvecklats över tid.

Rapporten finner att de genomsnittliga disponibla inkomsterna (som mäter välstånd) var på samma nivå för Skåne och Blekinges landsbygder och invandratäta områden i början av 1990-talet, cirka 10% lägre än rikssnittet. Men sedan dess har utvecklingen skiljts sig åt: På landsbygden har de disponibla inkomsterna sjunkit med cirka 5 procentenheter mot rikssnittet, medan de har sjunkit med nästan 30 procentenheter mot rikssnittet i de mest invandratäta områdena. Inkomstjämligheten i Sverige beror därför i stor utsträckning på geografiska inkomstgap och, särskilt, inom städer har inkomstsegregationen vuxit kraftigt.

Vad är det som ligger bakom fallet i disponibel inkomst? Ett fall i sysselsättning skulle kunna vara en tänkbar förklaring, men för de invandratäta områdena är det endast under 90-talskrisen som fallet beror på minskad sysselsättning. Dessutom har de disponibla inkomsterna och förvärvsinkomsterna fortsatt falla under hela perioden trots att sysselsättningen ökat för de invandratäta områdena sedan finanskrisen 2008. Detta har betydelse för hur vi bör tolka sysselsättningsförbättringen. Tolkningen är att de nya anställningarna i de invandratäta områdena är lågbetalda, sannolikt ofta osäkra anställningar och deltidsanställningar. En annan viktig förklaring till de växande geografiska inkomstgapen är låga och fallande sociala ersättningar. För icke-sysselsatta (i arbetsför ålder) på både landsbygden och i de invandratäta områdena är de disponibla inkomsterna 2017 nästan 70% lägre än för befolkningen i riket.

Rapporten studerar även situation för pensionärer. För pensionärer på landsbygden har de disponibla inkomsterna inte försämrats mot de disponibla

inkomsterna i riket. I de invandrantäta områdena har pensionärerna sedan 1990-talet sett en försämring av sina disponibla inkomster med cirka 10 procentenheter mot riket.

En jämförelse av Skånes och Blekinges småstadskommuner och stadskommuner med invandrantäta områden visar att de disponibla inkomsterna faller lika mycket i de invandrantäta områdena för båda kommuntyperna. Men för småstadskommunerna sker fallet från en inkomstnivå som är jämförbar med rikssnittet. För landsbygdskommuner är det också uppenbart att det finns två typer av kommuner: i) kustkommuner som upplever en ökning av de disponibla inkomsterna vilket sannolikt beror på en inflyttning av höginkomsttagare till Österlen och Båstad, och ii) inlandskommuner där fallet i disponibla inkomster ofta är relativt stort, cirka 10-15 procentenheter.

Vår analys av det kommunala utjämningsystemet stödjer riksrevisionens uppfattning att skillnader som beror på gleshet och socioekonomi bör utjämnas i större utsträckningen. Våra resultat kan användas för att nyansera bilden ytterligare. Framförallt framkommer det att både de mest invandrantäta kommunerna och den mest glesa landsbygden inte blir kompenserade för förändringar i skatteunderlaget.

Rapporten visar således att den geografiska inkomstjämligheten ökar. Inkomstutvecklingen för landsbygden har dock inte utvecklats på ett sådant sätt att det bör öka den politiska polariseringen. Dock har välståndet för icke-sysselsatta (i arbetsför ålder) sjunkit mycket kraftigt: för icke-sysselsatta på både landsbygden och de invandrantäta områdena är de disponibla inkomsterna 70% lägre än rikssnittet. Rapportens resultat berör relativa skillnader men för icke-sysselsatta finner vi även absoluta förändringar. För icke-sysselsatta finner vi att de reella disponibla inkomsterna sedan 2000 fallit med 10% och 16% för icke-sysselsatta på landsbygden och de invandrantäta områdena. Det förefaller som att de disponibla inkomsterna nu är så låga att de inte kan sjunka ytterligare utan att välfärdssystemen förändras fundamentalt. Att enskilda individer utan sysselsättning har inkomster som motsvarar 30% av rikssnittet är inte märkligt, men när välståndet, i genomsnitt, är så lågt riskerar detta få konsekvenser.

I det rådande debattklimatet där invandringen ofta utmålas som en kostnad för samhället är det inte orimligt att många på landsbygden (och i befolkningen i stort) antar att de urholkade sociala ersättningsystemen beror på invandringen. På så sätt skapas ett samband mellan stadens integrationsproblem och landsbygdens politiska missnöje. Sambandet är svårt att påvisa men om vi avser att bromsa

polariseringen i samhället är det motiverat att förbättra välfärden i de invandratäta områdena generellt, och specifikt för de icke-sysselsatta i samhället. Utifrån ekonomisk teori kan man hävda att lägre ersättningar i välfärdssystemen och sänkta skatter kan minska fattigdomen genom att öka incitamenten att arbeta. Forskning visar dock att finansiella incitament främst påverkar personer nära arbetsmarknaden och för arbetslösa längre från arbetsmarknaden fungerar finansiella incitament sämre (se exempelvis Mörks (2011) forskningssammanställning). Därför bidrar denna typ av åtgärder sannolikt främst till större fattigdom och i sin förlängning till större politisk polarisering.

Kapitel 1

GEOGRAFISKT PERSPEKTIV PÅ OJÄMLIKHET OCH POLARISERING

1.1 INLEDNING

Att undersöka landsbygdens och de invandratäta områdenas utveckling utifrån ett ojämlikhetsperspektiv är viktigt för utvecklingen i dessa områden tycks gå i fel ritning. Exempelvis upplever landsbygden att välfärden försvinner och för de invandringstäta områdena ökar problemen relaterat till gängkriminalitet och skolegregation. Vidare, det finns mycket som tyder på att den politiska polariseringen ökar i samhället och det finns skäl att tro att utvecklingen på landsbygden och inom städer har en central roll i denna utveckling. När de geografiska inkomstskillnaderna ökar och invandringen utmanar majoritetskulturen (se för USA, Mutz, 2018) upplever, främst, landsbygdens befolkning att de hamnar i periferin. I ett flertal västländer, inklusive, Sverige, har detta inneburit att landsbygden i allt högre utsträckning röstar på ytterkantspartier (Larsson m.fl., 2020). I städernas segregerade områden följer kriminalitet och låga skolresultat i inkomstojämlikhetens fotspår.

Regeringen och riksdagen har uppmärksammat problemen och utanför det kommunala utjämningsystemet satsas det på landsbygd och segregerade områden. För 2020 överförde staten 2 miljarder till landsbygden och riktar 2,2 miljarder kronor årligen till 32 särskilt utsatta områden under 10 år för att minska segregationen. Inom det kommunala utjämningsystemet anser Riksrevisionen att offentliga kostnadsskillnader som kan relateras till landsbygdens (yta och befolkningsförändringar) och den segregerade förortens (socioekonomi) förutsättningar inte tillräckligt påverkar utjämningen mellan kommuner (Riksrevisionen, 2019).

Mot denna bakgrund är det relevant att undersöka områdenas relativa utveckling och om satsningarna står i proportion med den ekonomiska utvecklingen på landsbygden och i invandratäta områden. Att ställa områden emot varandra i en jämförelse kan tyckas kontroversiellt men politik handlar om prioriteringar och därför är en kartläggning av områdenas relativa utveckling viktigt för att ge beslutsfattare ett bättre beslutsunderlag. Liknande jämförelser finns inte (varken

för Sverige eller andra länder) och för segregerade område tycks det även saknas en utförlig granskning av inkomstutvecklingen över tid.

Rapporten ger en detaljerad bild av inkomst- och sysselsättningsutvecklingen under 1990-2017 för i) Skåne och Blekinges landsbygd och invandrartäta områden, ii) för olika inkomst- och sysselsättningsmått, och iii) för olika grupper med ett specifikt fokus på den icke-arbetande befolkningen. Slutligen kommer inkomstutvecklingen jämföras med hur det kommunala utjämningsystemet utvecklats sedan 2005. Vi definierar landsbygden utifrån befolkningstäthet och invandrartäthet utifrån andelen utrikes födda i ett område.

1.2 INKOMSTOJÄMLIKHET OCH POLARISERING

Två förklaringar till den ökande politiska polariseringen i samhället är dels en ökad inkomstojämlikhet och dels en ökad invandringskritisk opinion. Faktorerna tycks samverka och tillsammans öka benägenheten att rösta på populistiska partier. Exempelvis visar Dal Bø m.fl. (2019) att invandringskritiska åsikter i kombination med ekonomisk osäkerhet har bidragit till SD:s framgångar. Å andra sidan behöver en ökad inkomstojämlikhet inte nödvändigtvis stärka de invandringskritiska åsikterna utan främst fungera som en katalysator som omvandlar latent invandringskritiska åsikter till populistiska röster i val. Efter den finansiella krisen 2008, och arbetslinjens införande, ökade SD starkt bland personer med en svag ställning på arbetsmarknaden (Dal Bø m.fl., 2019). Utvecklingen tycks även ha en tydlig geografisk dimension. I USA och Storbritannien har andelen som röstat på Trump och Brexit varit större på landsbygden (McQuarrie, 2017). För Sverige har SD ett betydligt större stöd på landsbygden än i staden.

Det är även rimligt att tro att de invandringskritiska åsikterna stärks när invandringens problem ökar. Då invandrare inte sprids jämnt i samhället utan tenderar att välja att bosätta sig i städernas förorter ökar segregationen och problemen som kan kopplas till segregation. Framförallt när etnisk segregation överlappar med inkomstsegregation riskerar problemen att växa. Dock tycks de invandrarkritiska åsikterna inte öka bland befolkningen som direkt exponeras av invandringens problem (Dal Bø m.fl., 2019, Andersson m.fl., 2017) utan det tycks främst vara relaterat till en upplevelse av att ens relativa status i samhället degraderas när majoritetskulturen hotas (Mutz, 2018).

Sålunda, centralt för att förstå och förklara den ökade politiska polariseringen är kunskap om den geografiska inkomstspridningen. När inkomstskillnaderna ökar i staden på grund av segregation riskerar segregationens konsekvenser öka de

invandrarkritiska åsikterna på landsbygden. Detta är svårt att visa empiriskt men en tentativ slutsats är att landsbygdsbefolkningens åsikter speglas av utvecklingen i städernas utanförskapsområden.

Kapitel 2

DATA OCH METOD

Studien använder sig av databasen LISA (Longitudinell integrationsdatabas för sjukförsäkrings- och arbetsmarknadsstudier) för åren 1990 till 2017. LISA innehåller arbetsmarknads- och utbildningsinformation för samtliga personer 16 år och äldre som varit folkbokförda i Sverige den 31 december varje år. Vi har samkört LISA med bostadsdata på rutnätsnivå. Sverige är indelat i ca 210 000 geografiska rutor som det bor människor i. För tätorter vet vi var individen bor på 250m²-rutnätsnivå och för landsbygden vet vi var hen bor på 1000m²-rutnätsnivå¹.

Projektet använder en metod som utvecklades i Nordin (2020) för att klassificera hela Sverige utifrån en land-stad dimension. Vi väljer i denna rapport att fokusera på landsbygden (områden där Sveriges 15% mest glesbefolkade befolkning bor). En liknande metod användas även för att välja ut Sveriges 15% mest invandrartäta områden. Tidigare forskning som jämför inkomstskillnader mellan Sveriges kommuner gör inte en renodlad land-stad jämförelse då de vanligen jämför hela kommuner. En jämförelse mellan en landsbygdskommun och en tätortskommun jämför främst skillnader mellan tätorterna i de båda kommuntyperna och fångar därför inte upp skillnaderna mellan stad och land fullt ut.

Genom att klassificera Sverige i mycket små grannskap utifrån befolkningstätheten i en större cirkel runt grannskapet kan vi rangordna grannskap utifrån befolkningstäthet. Således förlitar vi oss inte på befolkningstäthet inom specifika administrativa regioner, som t.ex. kommuner vilka omfattar både mer och mindre täta områden. Nordin (2020) visar att rangordningen ger en mycket rimlig uppdelning av Sveriges grannskap utifrån ett stad-land perspektiv. För mer information om uppdelningen, se Nordin (2020). Här fokuserar vi på områden där Sveriges 5% mest glesbefolkade befolkning bor, kallat L05-L00, och områden där Sveriges 10% näst mest glesbefolkade befolkning bor, kallat L15-L05, där L står för landsbygd. Vanligtvis brukar cirka 15-25 procent av befolkningen

¹ Informationen hämtar SCB från Lantmäteriets adressdatabas och fastighetsdatabas. Tätorter är koncentrerad bebyggelse med minst 200 invånare.

klassificeras som boende på landsbygden. Enligt vår definition blir det exakt 15 procent av befolkningen.²

Vi använder en liknande metod för att definiera de invandratäta områdena. Utifrån en cirkel runt grannskapet räknar vi även fram andelen utrikes födda och klassificerar vilka grannskap som är Sveriges mest invandratäta områden. Endast tätorter, dvs. 250m²-rutnätsnivån, används för att välja Sveriges mest invandratäta område. Först räknar vi fram andelen invandrare för var och en av rutorna. Därefter aggregerar vi upp invandratätheten i en större cirkel runt den specifika rutan. Anledningen till att vi använder ett större område runt en ruta är att invandratäthet i ett större område runt rutan ger en bättre uppskattning av ett områdes invandratäthet än en enskild ruta. Vi väljer en cirkel med en radie på 1000 meter. Vi har även testat cirklar med en radie på 500 och 750 meter men funnit att dessa ger en sämre kategorisering av Sveriges mest invandratäta områden³. De invandratäta områdena kallar vi I05-I00 och I15-05 och I:et står för invandratäthet.

² SCB (2015) uppdelning på tätort och landsbygd klassificerar 13% av befolkningen som boende på landsbygden. Landsbygdsprogrammet (Regeringskansliet, 2017) klassificerar 25% som boende på landsbygden.

³För val av storleken på cirklar för täthetsdefinitionen finns det en detaljerad beskrivning i Nordin (2020).

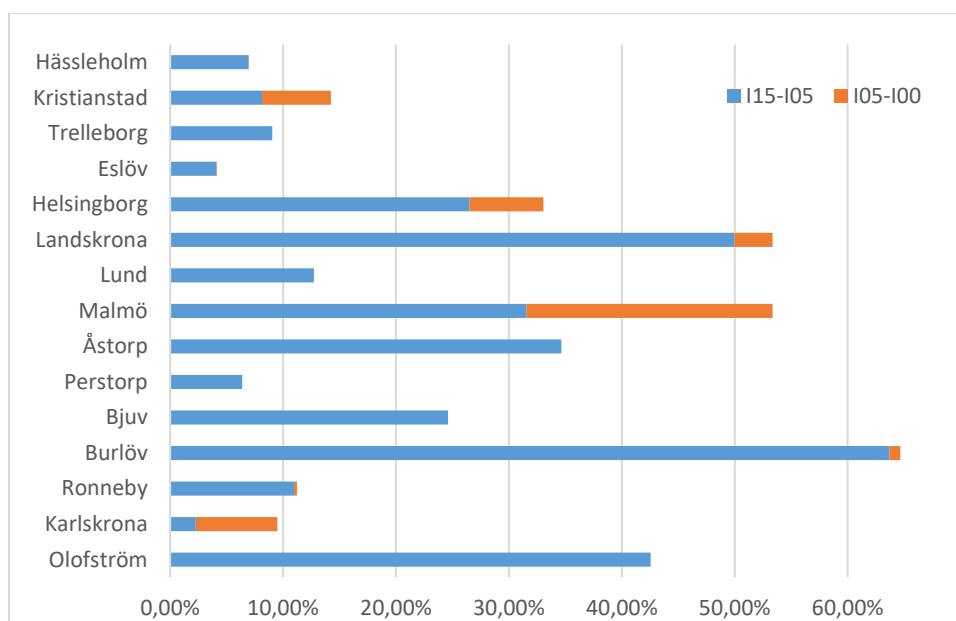
Kapitel 3

DE INVANDRARTÄTA OMRÅDENA OCH DEN GLESA LANDSBYGDEN

3.1 SKÅNE OCH BLEKINGES INVANDRARTÄTA OMRÅDEN

Inledningsvis är det viktigt att notera att vad som är landsbygd och invandrantäta områden förändras över tid och att ett område kan, relativt sett, bli mera glest även om glesheten är oförändrad. Exempelvis betyder avbefolkningen av Norrland att nya områden inkluderas i L05-L00 (för gruppen skall fortfarande innehålla 5% av befolkningen). Likaså kan ett område i staden upphöra att vara invandrantät enligt vår definition trots att invandrantätheten ökar. I och med att invandrantätheten ökar i hela landet är det snarare en fråga om ett områdes invandrantäthet ökar mer eller mindre än den genomsnittliga ökningen för riket.

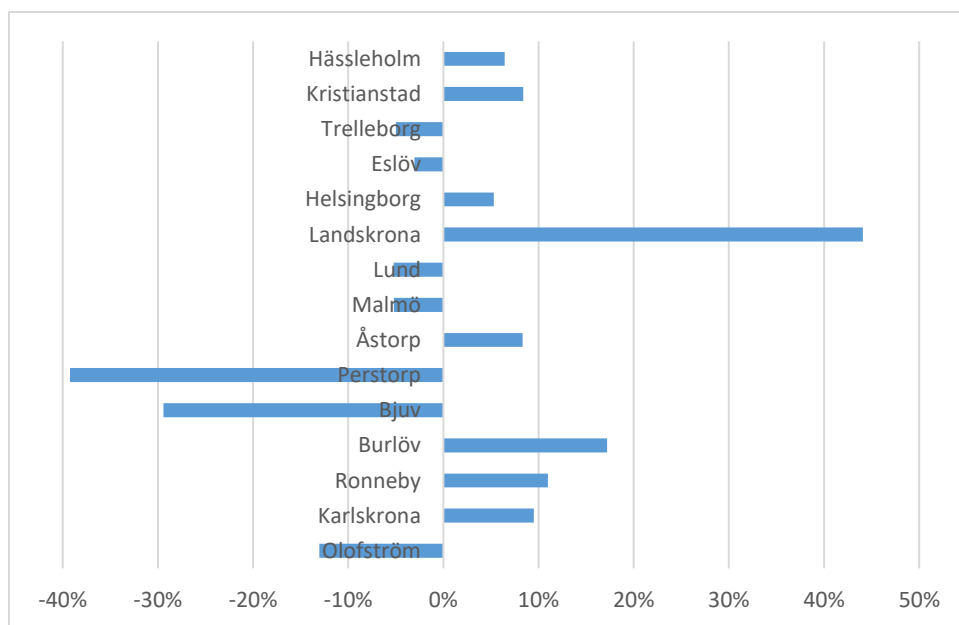
I figur 1 redovisas var Skåne och Blekinges invandrantäta områden är lokaliserade. Staplarna visar för 2017 hur stor andel av kommuns befolkning som bor i invandrantäta områden. Den blåa delen av stapeln visar andelen som bor i I15-I05 och den orangea delen visar andelen som bor i I05-I00. Exempelvis finner vi för Malmö att 53,4% av befolkningen bor i invandrantäta områden: 31,6% bor i I15-I05 och 21,8% bor i I05-I00. Störst befolkningsandel i invandrantäta områden finns i Burlöv, följt av Landskrona och Malmö. I den mest segregerade kategorin, I05-I0, har Malmö störst andel bosatta. En omfattande andel boende i invandrantäta områden finns även i Helsingborg, Åstorp, Bjuv och Olofström. Även om andelen bosatta i invandrantäta områden är relativt liten i Kristianstad och Karlskrona, cirka 10-15%, så är andelen i I05-I00 hög, runt 6-7%.

Figur 1. Andel (av kommunens befolkning) boende i invandratäta områden för Skåne och Blekinges kommuner, 2017.

Jämför man kommunerna i figur 1 med de 32 kommuner som enligt regeringens definition har socioekonomisk eftersatta områden (Regeringskansliet, 2018) skiljer sig kommunerna åt något. Båda indelningarna har i någon mening som målsättning att lokalisera Sveriges utanförskapsområde och därför är de relevant att jämföra områdena. I regeringens urval av kommuner med socioekonomisk eftersatta områden finns inte Olofström, Bjuv och Burlöv inkluderade. Enligt vår metod för att lokalisera invandratäta områden har dessa kommuner en betydligt större andel av befolkningen boende i invandratäta områden än exempelvis Perstorp som finns med på regeringens lista av kommuner. Regeringens metod för att välja ut kommunerna skiljer sig från vår i två aspekter. För det första väljer man inte ut kommuner baserat på specifika områden inom kommuner utan utifrån hur hela kommunen skiljer sig från rikssnittet. För det andra baseras inte valet på invandratäthet utan på arbetslöshet, sysselsättningsgrad, utbildningsnivå och valdeltagande. Utifrån dessa kriterier inkluderas Perstorp i regeringens urval av eftersatta kommuner för att hela kommunen utmärker sig negativt. Detta stöds av våra resultat där den disponibla inkomsten i Perstorp är låg – men inte anmärkningsvärt låg – både i invandratäta områden och icke-invandratäta områden (se kapitel 5.2 där vi studerar enskilda kommuner). Omvänt är det för Burlöv. I Burlöv finns det välmående områden trots att vissa områden är mycket invandratäta. Slutsatsen är att vår kategorisering baserat sig mera på segregation inom kommuner medan regeringens kategorisering baserar sig skillnader mellan kommuner. Vi återkommer till detta i slutsatserna.

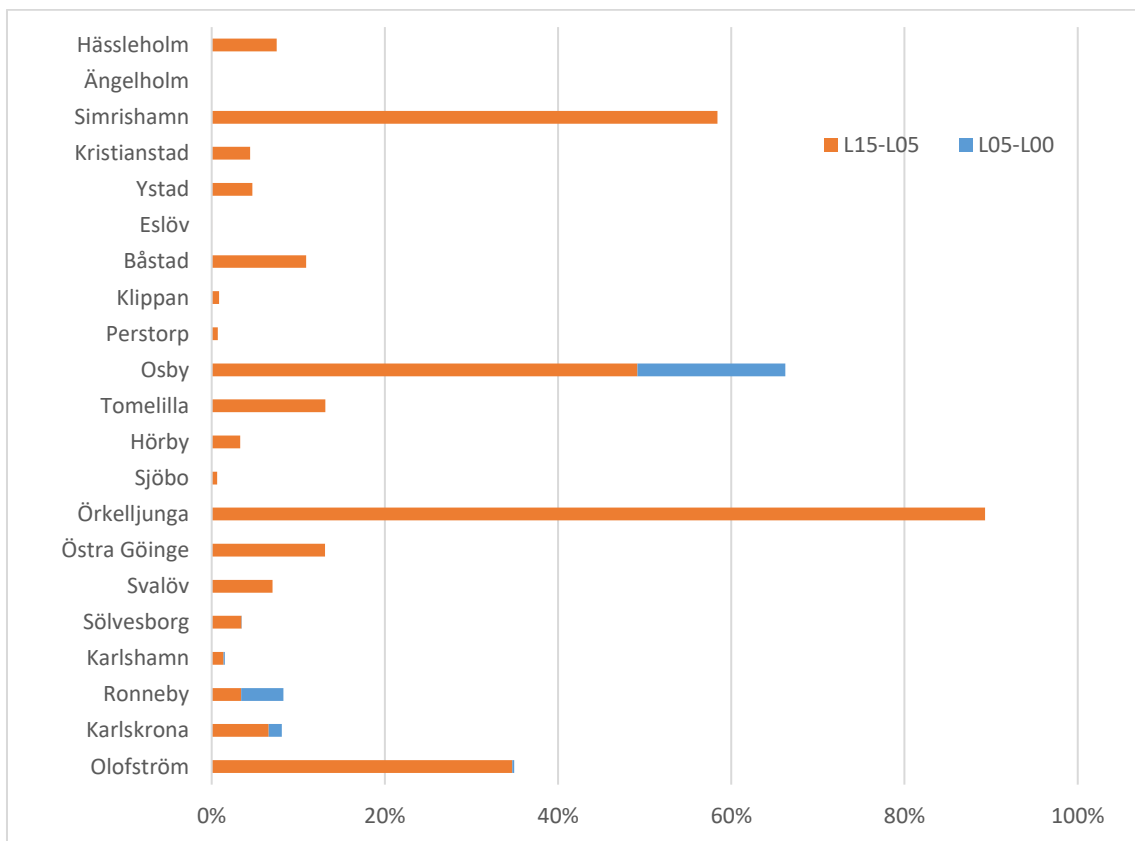
I figur 2 visas förändringen mellan 1990 och 2017 i andelen boende i invandrantäta områden. Störst ökning sker i Landskrona där andelen boende i invandrantäta områden ökat med över 40 procentenheter. Anmärkningsvärt är att nästan hela ökningen skedde mellan 1993 och 1994 när andelen ökade med cirka 30 procentenheter. Salonen (2011) beskriver utvecklingen. Först tömdes stora delar av central Landskrona på folk efter varvskrisen för att därefter fyllas på av invandrare på 90-talet. För Burlöv, Ronneby, Karlskrona, Åstorp och Kristianstad finner vi en ökning på runt 10 procentenheter. En stor minskning av andelen boende i invandrantäta områden, runt 30-40 procentenheter, sker i Perstorp och Bjuv. Minskningen inträffade i slutet av 1990-talet. Även om detta skulle kunna tyda på att invandrare har lämnat kommunerna så har andelen invandrare i Perstorp och Bjuv inte minskat (andelen invandrare i kommunerna har även ökat mer än i riket). Trots det har de invandrantäta områdena i Perstorp och Bjuv blivit mindre invandrantäta relativt riket. I takt med att segregationen ökat, framförallt i storstäderna, har områdena i Perstorp och Bjuv som tidigare klassificerats som tillhörande I15-I05 fallit ur gruppen. Det vill säga, andelen invandrare i invandrantäta områden i Bjuv och Perstorp har ökat mindre än i andra invandrantäta områden i riket medan icke-invandrantäta områden i Bjuv och Perstorp har blivit mer invandrantäta.

Figur 2. Förändring mellan 1990 och 2017 i andelen (mätt som procentenheter) boende i invandrantäta områden (gemensamt för I05-I00 och I15-I05).

3.2 SKÅNE OCH BLEKINGES LANDSBYGDER

Figur 3 visar, enligt vår kategorisering, var Skånes och Blekinges landsbygd finns lokaliserad 2017. För det första kan man konstatera att i ett flertal skånska kommuner (21 av 38) finns det områden som enligt vår definition klassificeras som landsbygd. Oftast är det endast en mindre andel av kommunens befolkning, runt 5-10%, som bor på landsbygden och för en del kommuner är det en mycket liten andel, <1%. Sveriges mest glesa landsbygd, L05-L00, finns endast i tre kommuner: Osby, Ronneby och Karlskrona, och endast i Osby bor en betydande andel av kommunens invånare i L05-L00, 17%. När man utökar landsbygdsdefinitionen till att även inkludera L15-L05 finner man att Örkelljunga är den mest glesa kommunen; i Örkelljunga bor nästan 90% på landsbygden. I Osby och Simrishamn bor även en majoritet av befolkningen på landsbygden, runt 60%.

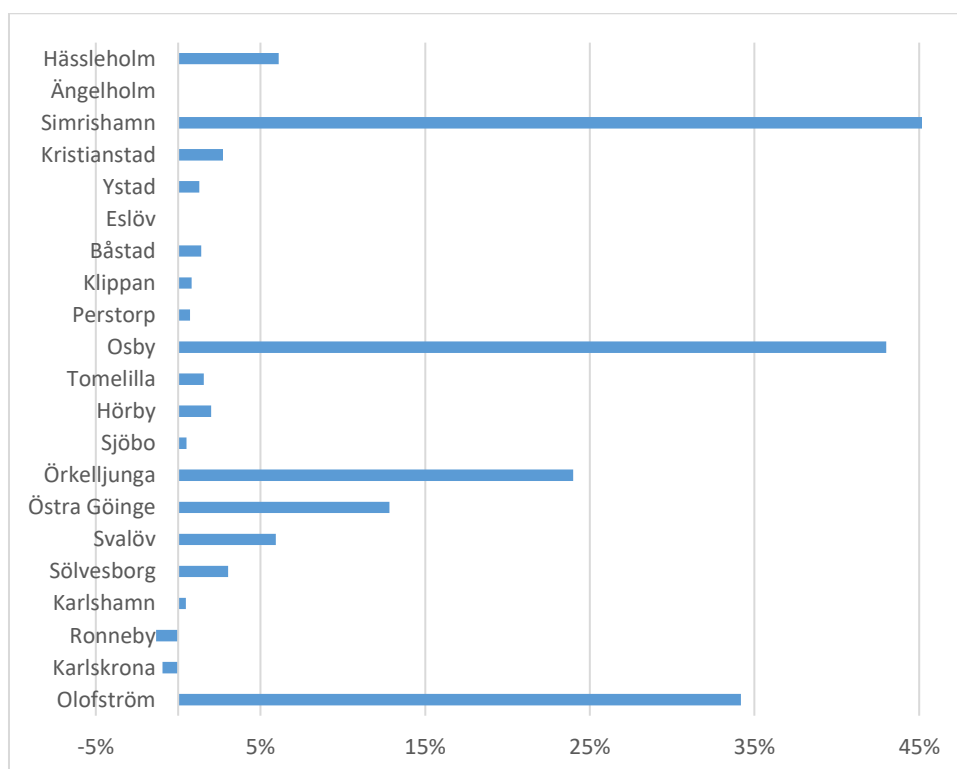

Figur 3. Andel som bor på landsbygden för Skåne och Blekinges kommuner, år 2017.

När vi studerar förändringen i andelen som bor på landsbygden mellan 1990 och 2017 i figur 4 finner vi att ökningen är störst för kommuner som redan har en stor andel boende på landsbygden. Störst ökning finner vi för Simrishamn där andelen som bor på landsbygden gått från 13% till 58% mellan 1990 och 2017. För

Örkelljunga som har störst andel som bor på landsbygden är ökningen relativt liten, 24 procentenheter, vilket beror på att andelen landsbygdsbor var hög redan 1990, 65%. För Ronneby och Karlskrona ser vi en liten minskning i andelen som bor på landsbygden.

Det kan tyckas märkligt att andelen av kommuninvånarna som bor på landsbygden i Skåne och Blekinge har ökat. Men det bör återigen påpekas att detta är en relativ förändring som beror på att landsbygdsbefolkningen har minskat kraftigt i framförallt Norrland. Innebörden är att Sveriges mest glesbefolkade befolkning bor på mindre perifera platser 2017. Det vill säga, även om befolkningen som bor på landsbygden enligt 1990 kategorisering av Sveriges landsbygd är oförändrad i exempelvis Simrishamn så ingår en större andel av Simrishamns befolkning i Sveriges nuvarande kategorisering av Sveriges landsbygd. Man kan uttrycka det som att ur ett Sverigeperspektiv har Simrishamn utvecklats till att bli Sveriges landsbygd.

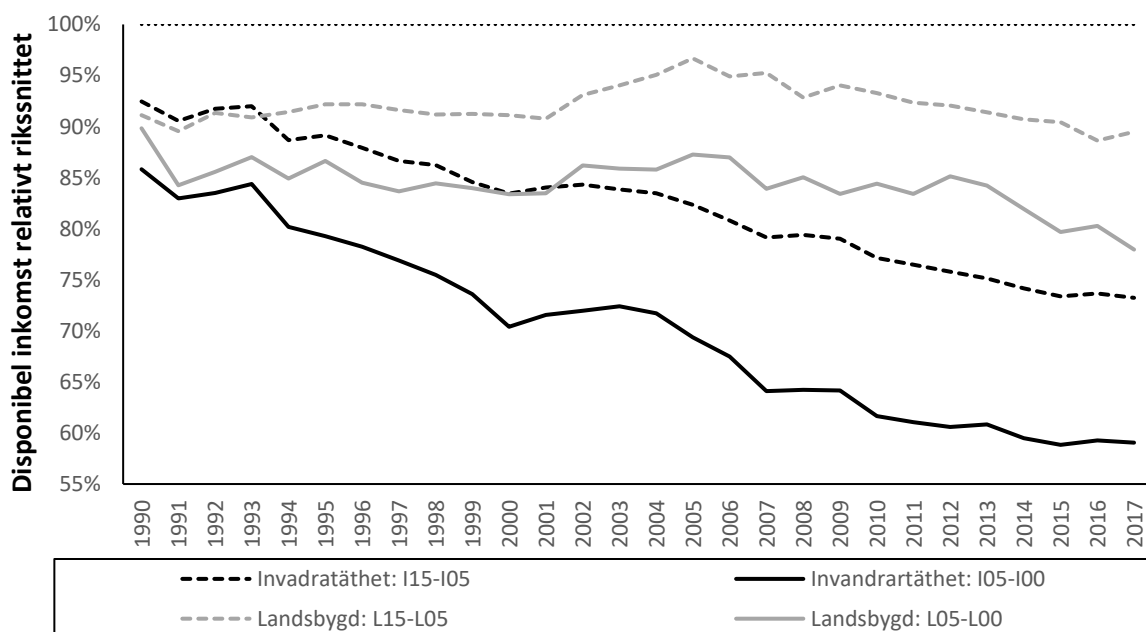
Figur 4 Förändringen mellan 1990 och 2017 i andelen (mätt som procentenheter) boende på landsbygden (gemensamt för L15-L05 och L05-L00).

Kapitel 4

JÄMFÖRELSE AV DISPONIBLA INKOMSTER, SYSSELSÄTTNING OCH FÖRVÄRVSINKOMSTER

4.1 DISPONIBLA INKOMSTER

I figur 5 visas den genomsnittliga disponibla inkomsten i de invandrartäta områdena och för landsbygden relativt rikssnittet i disponibla inkomster. Vi börjar med att rapportera genomsnittliga skillnader i disponibel inkomst för landsbygden relativt rikssnittet under perioden 1990-2017. För Skånes och Blekinges landsbygder är den disponibla inkomsten cirka 15% (L05-L00) och 10% (L15-L05) lägre än för riket. Det kan även vara intressant att jämföra Skånes och Blekinges landsbygder med hela Sveriges landsbygd för att se om Skånes och Blekinges landsbygder skiljer sig mot rikets landsbygd. Vid jämförelse av L15-L05 för Skånes och Blekinges landsbygder med motsvarande landsbygdsområden i riket (se figur A1 i appendix) finner vi ingen skillnad i slutet av perioden (för 2005-2010 var disponibel inkomst dock något högre för Skånes och Blekinges landsbygder). För L05-00 ser vi att de disponibla inkomsterna är 5% lägre för Skånes och Blekinges landsbygder än för rikets landsbygder.

Figur 5. Disponibel inkomst för landsbygden (L15-L05 och L05-L00) och de invandrartäta områdena (I05-I00 och I15-I05) relativt rikssnittet.

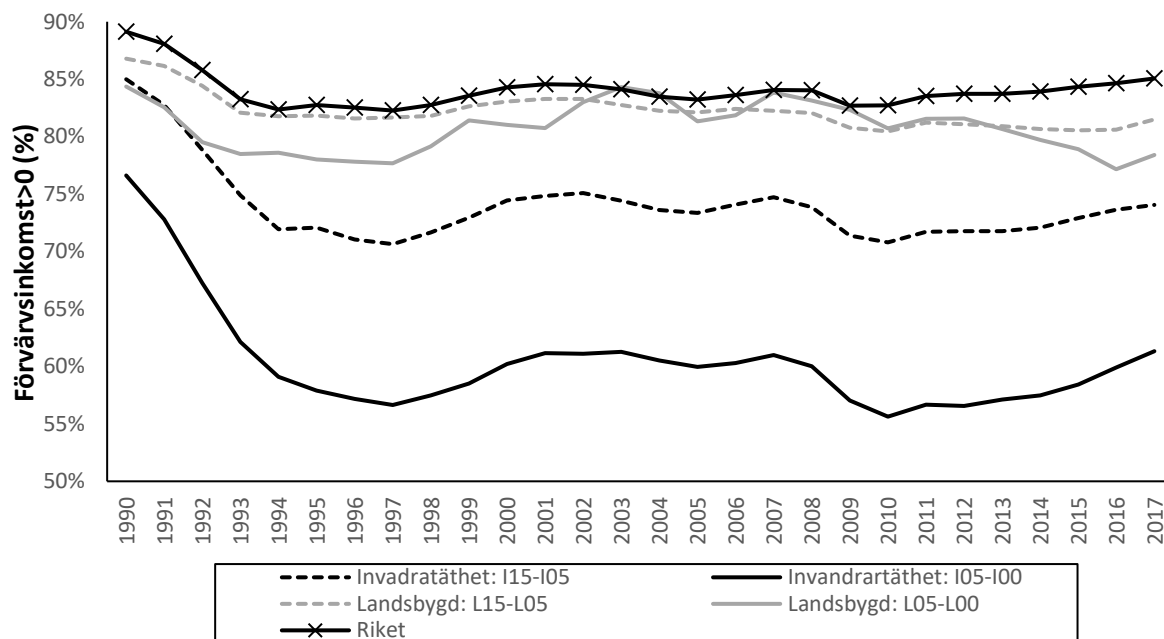
När vi studerar förändringen över tid i figur 5 finner vi för Skåne och Blekinges landsbygder en 5%-ig försämring av disponibel inkomst mot rikssnittet efter finanskrisen 2008. Den relativa disponibla inkomsten faller även för Sveriges landsbygder men fallet tycks vara större för Skåne och Blekinge.

För de invandratäta områdena är utvecklingen mera dramatisk.. För 1990 var de disponibla inkomsterna mycket lika för de invandratäta områdena och Skånes och Blekinges landsbygder. De var runt 10-15% lägre än rikssnittet. Sedan dess har de disponibla inkomsterna för I05-I00 och I15-05 fallit med 27 och 20 procentenheter till 73% respektive 59% av rikssnittet.

Jämför man med motsvarande invandratäta områden i riket finner man att utvecklingen är densamma men att de disponibla inkomsterna för Skånes och Blekinges invandratäta områden är drygt 5% lägre (både för I05-I00 och I15-05) än för rikets invandratäta områden (se figur A2 i appendix). I de kommande styckena kommer vi studera huruvida förändringar i sysselsättning och förvärvsinkomster orsakar utvecklingen av disponibel inkomst i figur 5.

4.2 SYSSELSÄTTNING

Beror skillnaderna i disponibel inkomst mot rikssnittet på skillnader i sysselsättning? För att undersöka detta studerar vi sysselsättningen, mätt som andelen i arbetsför ålder (19-64), med en positiv förvärvsinkomst för Skånes och Blekinges landsbygder och invandratäta områden. Figur 6 visar att för L05-L00 är sysselsättningen cirka 5 procentenheter lägre än i riket. Dock kan det konstateras att under 2000-2010 ökade sysselsättningen för L05-L00 så att den motsvarade rikets sysselsättningsnivå. Efter 2010 har sysselsättningen fallit på Skånes och Blekinges landsbygder (både för L05-L00 och för L15-L05) samtidigt som den ökat för riket. Vi kan även konstatera att det är Skånes och Blekinges landsbygder som skiljer ut sig: för Sveriges landsbygder, se figur A3 i appendix, finns ingen nämnvärd skillnad i sysselsättning jämfört med rikssnittet

Figur 6. Sysselsättning (förvärvsinkomst > 0) för landsbygden (L15-L05 och L05-L00), de invandratäta områdena (I05-I00 och I15-I05) och riket.

Likasom för disponibel inkomst är sysselsättningen betydligt lägre i de invandratäta områdena än för riket. Först och främst kan vi konstatera att sysselsättningsminskningen i samband med 1990-talskrisen var betydligt större för de invandratäta områdena än för riket. Medan sysselsättningen föll med cirka 5 procentenheter på riksnivån, föll sysselsättningen med cirka 15-20 procentenheter för de invandratäta områdena. Detta har inneburit att de finns ett sysselsättningsgap mellan de invandratäta områdena i Skåne och Blekinge och riket på cirka 10 och 25 procentenheter för I15-I05 och I05-I00 respektive. För det andra har gapet minskat efter finanskrisen: en något större förbättring av sysselsättningen i de invandratäta områdena, 3-6 procentenheter, än för riket, 2 procentenheter, har minskat gapet.

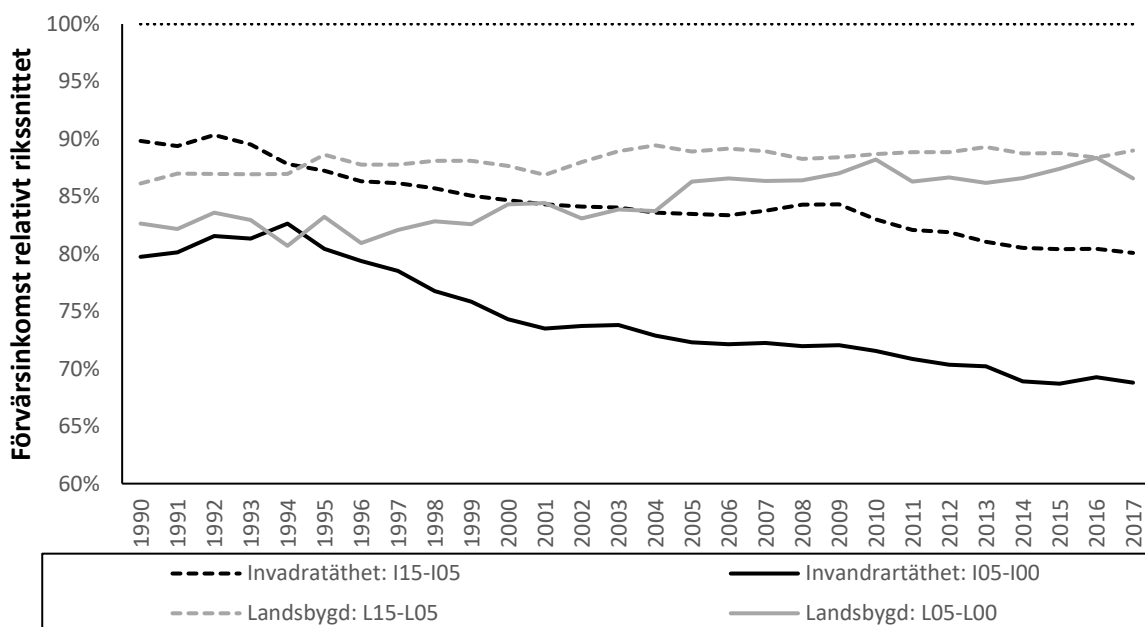
Slutligen studerar vi om Skånes och Blekinges invandratäta områden skiljer sig från rikets invandratäta områden. I figur A4 i appendix ser vi att sysselsättningen är cirka 5-10 procentenhet lägre för Skånes och Blekinges invandratäta områden jämfört med motsvarande områden på riksnivå.

En viktig slutsats är, dock, att sysselsättningsnivån inte tycks förklara fallet i disponibel inkomst för de invandratäta områdena efter 1990-talskrisen; även om sysselsättningsnivån stabiliserats (och även ökat något efter finanskrisen 2008) har de disponibla inkomsterna fortsatt falla. Å andra sidan, eftersom sysselsättningen faller något på landsbygden i slutet av perioden tycks se senaste

årens fall i disponibel inkomst för Skånes och Blekinges landsbygder delvis bero på en minskad sysselsättningsnivå. Om förändringar i förvärvsinkomster kan förklara utvecklingen undersöks i nästa avsnitt.

4.3 FÖRVÄRVSSINKOMSTER

Förvärvsinkomster för sysselsatta (förvärvsinkomst>0) i arbetsför åldern, 19-64, finns redovisade i figur 7. För landsbygden finner vi att förvärvsinkomsterna 2017 är cirka 10% lägre än för riket. Skillnaden var dock större tidigare, framförallt för den mest glesa landsbygden (L05-00). Sålunda, utvecklingen av förvärvsinkomster i Skånes och Blekinges landsbygder har varit positiv. Utvecklingen är liknande för rikets landsbygder men förbättringen är större för Skånes och Blekinges landsbygder (se figur A5).

Figur 7. Förvärvsinkomster för landsbygden (L15-L05 och L05-L00) och de invandratäta områdena (I05-I00 och I15-I05) relativt rikssnittet. För sysselsatta (förvärvsinkomst>0) i arbetsför ålder, 19-64.

Som vi påpekats tidigare beror fallet i disponibel inkomst för de invandratäta områdena i stor utsträckning på fallande förvärvsinkomster. I figur 7 finner vi att förvärvsinkomsterna faller mot rikssnittet med cirka 10 procentenheter för både I05-I00 och I15-I05. När vi jämför med rikets invandratäta områden finner vi emellertid att förvärvsinkomsterna faller mer för rikets invandratäta områden än för Skånes och Blekinges invandratäta områden. Dock utmärker sig Skånes och Blekinges invandratäta områden såtillvida att förvärvsinkomsterna är lägre än för rikets invandratäta områden men skillnaden har alltså minskat (se figur A6).

4.4 SLUTSATSER FRÅN JÄMFÖRELSEN AV DISPONIBEL INKOMST, SYSSELSÄTTNING OCH FÖRVÄRVSINKOMSTER

Från analysen av våra tre utfall, disponibel inkomst, sysselsättning och förvärvsinkomster framkommer tre viktiga slutsatser. För det första, trenderna går i motsatt riktning för disponibel inkomst och förvärvsinkomster på landsbygden: disponibel inkomst faller för Skånes och Blekinges landsbygder medan förvärvsinkomsterna ökar. För det andra finner vi för invandratäta områden att disponibel inkomst och förvärvsinkomster faller trots att sysselsättningen ökat sedan finanskrisen. Resultatet tyder på att de nya anställningarna i de invandratäta områdena är lågbetalda och sannolikt ofta osäkra anställningar och deltidsanställningar. Slutligen, för de invandratäta områdena faller de disponibla inkomsterna mer än förvärvsinkomsterna vilket visar att det finns andra viktiga faktorer som förklarar fallet i disponibla inkomster. Orsaker kan vara att sociala ersättningarna faller för den icke-sysselsatta befolkningen och att pensionerna faller för pensionärer . Detta analyseras i kapitel 7.

Kapitel 5

JÄMFÖRELSE PÅ KOMMUNNIVÅ

5.1 DISPONIBLA INKOMSTER FÖR OLIKA KOMMUNER

För att undersöka om Skånes och Blekinges kommuner skiljer sig åt ifråga om de disponibla inkomsterna på landsbygden och i de invandratäta områdena visar vi resultat för enskilda kommuner. Vi visar figurer för fyra kommuner med störst andel boende i invandratäta områden (Burlöv, Malmö, Landskrona och Olofström) och fyra kommuner med störst andel boende på landsbygden (Örkelljunga, Osby, Simrishamn och Olofström) samt summerad statistik för samtliga kommuner i tabellform. Utöver resultat för invandratäta områden och landsbygden visar vi resultat för resten av kommunen. Alltså för kommundelen som inte är invandratät eller landsbygd. Vi inleder med att analysera kommuner med invandratäta områden. Därefter analyserar vi landsbygdskommunerna.

5.2 KOMMUNER MED INVANDRARTÄTA OMRÅDEN

Figur 8 visar ett liknande mönster för stadskommunerna⁴ Burlöv, Malmö och Landskrona: redan 1990 var de disponibla inkomsterna för I05-I00 och I15-I05 lägre än rikssnittet (cirka 10-15% lägre), följt av en kraftig ökning av skillnaden fram till och med 2017. Studerar man det årliga fallet i disponibel inkomst för I05-I00 (se sista kolumnen i tabell 1) finner man att det är störst för Burlöv (-1,8 procentenheter), följt av Karlskrona (-1,3 procentenheter), Landskrona (-1,1 procentenheter) och Kristianstad (-1,1 procentenheter). För småstadskommunerna⁵ Olofström, Åstorp, Bjuv och Perstorp är det årliga fallet i disponibel inkomst för I15-I05 lika stort, runt -0,8 procentenheter, som för stadskommunerna.

Olofström, som är en småstadskommun, skiljer sig mot stadskommunerna i två avseende: under 1990-talet var de disponibla inkomsterna i I15-I05 jämförbara med rikssnittet och efter 1990-talet finns det inget område i Olofström som ingår

⁴Enligt SKR:s sätt att dela in kommuner är Malmö, Burlöv och Landskrona olika typer av stadskommuner.

⁵ Enligt SKR:s sätt att mäta är detta mindre städer/tätorter och landsbygdskommuner.

i I05-I00. De andra småstadskommunerna: Perstorp, Bjuv och Åstorp, är i dessa avseende jämförbara med Olofström. Sålunda är trenden densamma för småstadskommuner och stadskommuner men småstadskommuner skiljer sig såtillvida att under 1990-talet var de disponibla inkomsterna i de invandrartäta områdena inte uppenbart lägre än rikssnittet.

Det finns också en viktig skillnad mellan de mest invandrartäta stadskommunerna i figur 8 och resterande kommuner. För Burlöv, Malmö och Landskrona, och även för Helsingborg (se tabell 1), är den disponibla inkomsten för övriga kommunen högre än både rikssnittet och skånesnittet (den orangea linjen visar hur de disponibla inkomsterna för hela Skåne utvecklar sig mot rikssnittet),

Figur 8. Disponibel inkomst för invandrartäta områden (I100-I95 och I95-I85), övriga kommunen och hela Skåne och Blekinge relativt rikssnittet. Det finns inte I05-I00 områden för vissa år för Burlöv och Olofström och därför är de gråa linjerna brutna.

För de andra kommunerna i tabell 1 är det annorlunda. För mindre invandratäta stadskommuner, såsom Karlskrona, Hässleholm och Eslöv, är den disponibla inkomsten för övriga kommunen cirka -7-10 procentenheter lägre än rikssnittet. För småstadskommunerna är den disponibla inkomsten för övriga kommunen betydligt lägre än rikssnittet, cirka -11-18 procentenheter, och fallande. Oftast är den disponibla inkomsten för övriga kommunen också fallande för dessa stads- och småstadskommuner.

Tabell 1. Disponibla inkomster för enskilda kommuner. Nivåer och förändring för invandratäta områden och övriga kommunen.

	Andel boende i I95-I85+I100-L95 (2017)	Disponibel inkomst mot rikssnittet (2017)		Genomsnittlig årlig förändring 1990-2017			
		Övriga kommunen	I95-I85	I100-I95	Övriga kommunen	I95-I85	I100-I95
<i>Stadskommun:</i>							
Burlöv	65%	10%	-28%	-42%	0,0%	-0,8%	-1,8%
Landskrona	53%	7%	-29%	-50%	0,3%	-0,6%	-1,1%
Malmö	53%	6%	-27%	-41%	0,0%	-0,6%	-0,9%
Helsingborg	33%	9%	-28%	-35%	0,2%	-0,6%	-0,4%
Kristianstad	14%	-2%	-28%	-49%	0,0%	-0,5%	-1,1%
Lund	13%	2%	-25%		-0,1%	-0,8%	
Ronneby	11%	-14%	-36%		-0,3%	0,0%	
Karlskrona	9%	-7%	-24%	-46%	-0,1%	-0,1%	-1,3%
Trelleborg	9%	-5%	-23%		-0,2%	-0,8%	
Hässleholm	7%	-10%	-17%		-0,2%	-0,7%	
Eslöv	4%	-7%	-34%		-0,2%	-0,9%	
<i>Småstadskommun:</i>							
Olofström	43%	-12%	-19%		-0,2%	-0,8%	
Åstorp	35%	-11%	-27%		-0,4%	-0,8%	
Bjuv	25%	-14%	-26%		-0,4%	-1,0%	
Perstorp	6%	-18%	-26%		-0,7%	-0,8%	
Skåne och Blekinge		-6%			-0,2%		

Utifrån jämförelsen av invandratäta områden och övriga kommunen framkommer en viktig slutsats: inkomstskillnaderna *inom* de mest invandratäta stadskommunerna är större än vad jämförelsen med rikssnittet visar. Detta beror på att den disponibla inkomstnivån är högre än rikssnittet i övriga kommunen, dvs. för de icke-invandratäta områdena. För småstadskommunerna är det omvänt: för dessa innebär en lägre disponibel inkomst i de icke-invandratäta områdena än rikssnittet att inkomstskillnaderna *inom* kommunen är mindre än när man jämför med rikssnittet. För Malmö exempelvis, är skillnaden inom kommunen – mellan I100-I95 och resterande Malmö år 2017 – nästan 50% (41%

när man jämför med rikssnittet) och för Landskrona är skillnaden över 60% (50% när man jämför med rikssnittet). I småstadskommunerna är skillnaden inom kommunen i disponibel inkomst för I15-I05 istället 10 procentenheter mindre än när man jämför med rikssnittet.

Skillnader inom kommun beror förmodligen på att den etniska boendesegregationen är skarpare i de invandratäta stadskommunerna än i de invandratäta småstadskommunerna, dvs. i småstadskommunerna är de utrikes födda mera utspridda över hela kommunen än i storstadskommunerna där de i högre grad bor i vissa områden.

5.3 LANDSBYGDSKOMMUNER

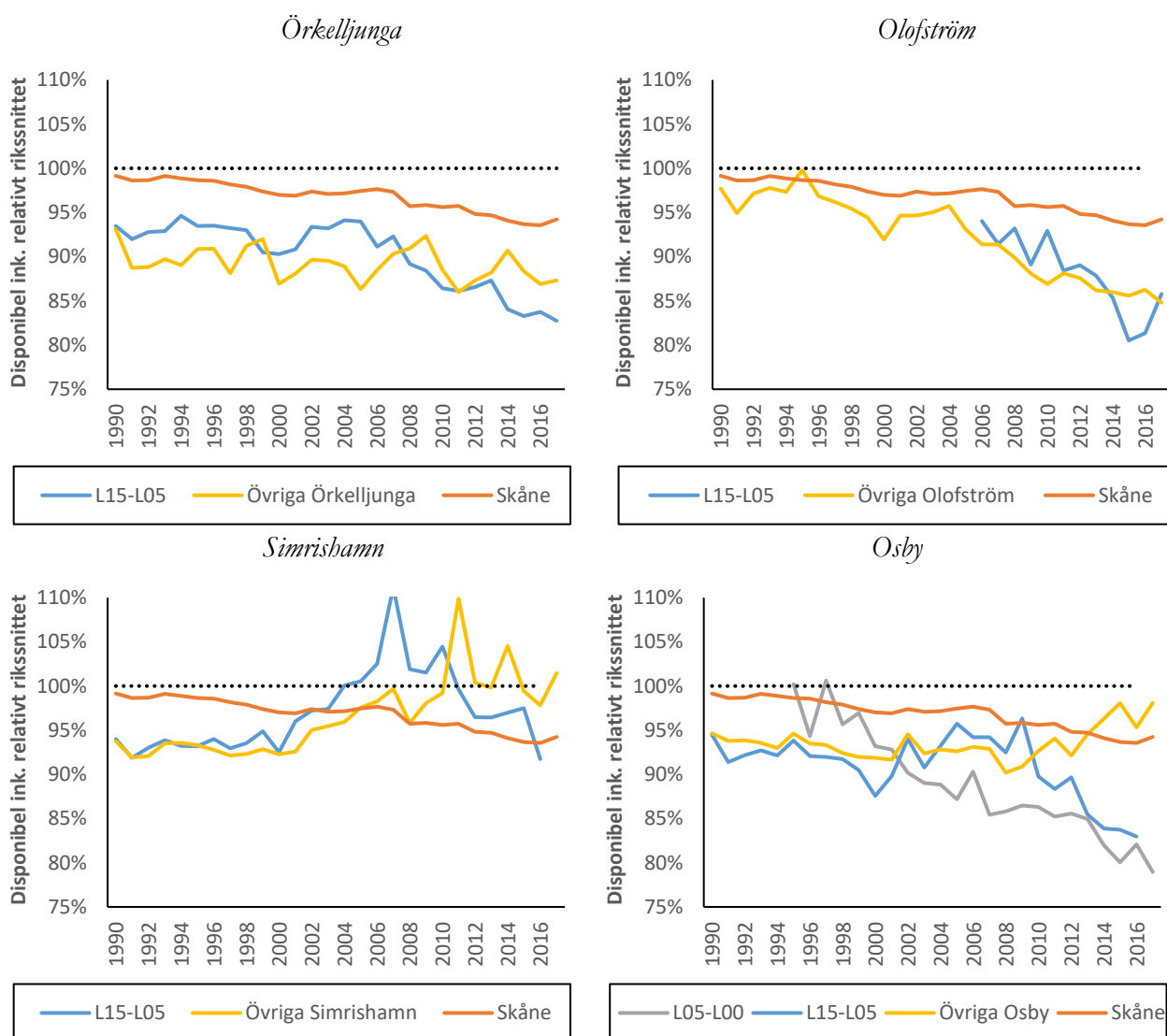
Notera först att en kommun kan både vara en kommun innehållande landsbygd (och därför en landsbygdskommun enligt vårt sätt att mäta) och en kommun innehållande invandratäta kommuner (och därför vara en stadskommun enligt SKR:s sätt att mäta). Därför är exempelvis Hässleholm både en landsbygdskommun (här) och en stadskommun ovan.

För kommuner med störst andel landsbygd: Örkelljunga, Osby, Simrishamn och Olofström, skiljer sig de disponibla inkomsterna åt på flera sätt. Mönstret vi finner för Örkelljunga och Olofström (figur 9) finner vi för de flesta landsbygdskommunerna. I dessa kommuner faller disponibel inkomst för L15-L05 och L05-L00. Men noterbart är att de disponibla inkomsterna faller även för övrig befolkningen i kommunen. Fallet tenderar dock vara något större för de glesa delarna. Andra kommuner som visar samma mönster är Östra Göinge, Ronneby, Karlskrona, Hässleholm och Svalöv. Vad som förenar dessa kommuner är också att de disponibla inkomsterna är låga generellt, för både de glesa delarna och övriga kommunen: cirka -13% för övriga kommunen, -16% för L15-L05 och -22% för L05-L00 (år 2017).

Osby är en kommun som skiljer sig från de andra kommunerna i Skåne och Blekinge. I Osby, där 66% av befolkningen bor på landsbygden, faller de disponibla inkomsterna kraftigt på landsbygden, framförallt för L05-L00 (se figur 9). Men till skillnad från andra landsbygdskommuner med fallande disponibla inkomster så ökar de disponibla inkomsterna för övriga Osby efter 2010.

En tredje kategori är kustkommuner med ökande disponibla inkomster på landsbygden. För dessa kustkommuner är den genomsnittliga disponibla inkomsten också oftast högre än skånesnittet. I denna grupp ingår Simrishamn som vi finner trender för i figur 9. Trenderna är skakiga men i slutet av perioden

ser man en tydlig ökning av de disponibla inkomsterna för Simrishamn. Andra kustkommuner med ökande inkomster är Båstad, Ystad och Kristianstad. Tomelilla som är en del av Österlen uppvisar ett liknande mönster även om Tomelilla saknar kust. Det specifika med dessa kommuner är att de attraherar ett stort antal sommargäster. En andel av dessa sommargäster är sannolikt höginkomsttagare som väljer att bosätta sig permanent i kommunen. Denna nya befolkning tenderar att bosätta sig nära kusten och därför är ökningen i disponibla inkomster ibland även större för L15-L05 än för resterande befolkning (exempelvis för Ystad)..

Figur 9. Disponibel inkomst för landsbygden (L15-L05 och L05-L00), övriga kommunen och hela Skåne och Blekinge relativt riksnittet.

Tydligast är trenden i Båstad där en årlig ökning av de disponibla inkomsterna med 1 procentenhet relativ riksnittet inneburit att de disponibla inkomsterna är

30% över rikssnittet 2017. Endast i centrala Stockholm finner man genomsnittliga disponibla inkomster på en sådan hög nivå (Nordin, 2020).

Tabell 2. Disponibla inkomster för enskilda kommuner. Nivåer och förändring för landsbygden och övriga kommunen.

	Andel boende i L15-L05 och L05-L00 (2017)	Disponibel inkomst mot rikssnittet (2017)			Årlig förändring		
		Övriga kommunen	L15-L05	L05-L00	Övriga kommunen	L15-L05	L05-L00
Örkelljunga	89%	-13%	-17%		-0,2%	-0,4%	
Osby	66%	-2%	-15%	-21%	0,1%	-0,4%	-0,9%
Simrishamn	58%	1%	-4%		0,3%	0,1%	
Olofström	35%	-15%	-14%		-0,5%	-0,7%	
Tomelilla	13%	-12%	-5%		0,0%	0,1%	
Östra Göinge	13%	-16%	-25%		-0,4%	-1,5%	
Båstad	11%	31%	30%		1,1%	1,0%	
Ronneby	8%	-16%	-17%	-25%	-0,4%	-0,1%	-0,4%
Karlskrona	8%	-9%	-14%	-20%	-0,2%	0,0%	-0,1%
Hässleholm	8%	-10%	-15%		-0,2%	-0,6%	
Svalöv	7%	-11%	-10%		-0,3%	-0,3%	
Ystad	5%	2%	-3%		0,2%	0,4%	
Kristianstad	4%	-7%	-6%		-0,2%	0,2%	

Kapitel 6

RESULTAT UPPDELAT PÅ INRIKES FÖDDA OCH UTRIKES FÖDDA

Inkomsterna i de invandratäta områdena beror delvis på att andelen utrikes födda ökat. När en allt större andel av befolkningen är utrikes födda med en svag anknytning till arbetsmarknaden är det förväntat att inkomsterna faller. Inkomstskillnaderna beror därmed till stor del på en större etnisk bostadssegregation. Situationen i de invandratäta områdena kan även förvärras på grund av negativa områdeseffekter som förstärker ett områdes egenskaper. Framförallt brukar man analysera om utfall som kriminalitet och skolresultatet påverkas av ett områdes egenskaper, exempelvis andelen invandrare i området, och kalla detta samband områdeseffekter. Även ett områdes samlade köpkraft kan påverka inkomsterna genom lokala multiplikatorseffekter. Slutligen kan sammansättningen av den inrikes födda befolkningen i de invandratäta områdena förändras och bli mera selekterad, genom att inrikes födda med låga inkomster väljer eller tvingas bosätta sig i de invandratäta områdena.

För att analysera om de fallande inkomsterna i invandratäta områden endast är kopplad till en ökad etnisk segregation, eller om andra faktorer bidrar, studerar vi de disponibla inkomsterna separat för utrikes födda och inrikes födda i figur 10. De disponibla inkomsterna studeras på individnivå för på hushållsnivå kan inte uppdelningen mellan inrikes och utrikes födda göras (många hushåll inkluderar både inrikes födda och utrikes födda). Om de fallande inkomsterna endast beror på att fler utrikes födda bor i de segregerade områdena bör inkomsterna för var och en av grupperna vara oförändrade över tid. Fallet drivs då av att fler tillhör den utrikes födda gruppen med i genomsnitt lägre inkomster och färre tillhör den inrikes födda gruppen med i genomsnitt högre inkomster.

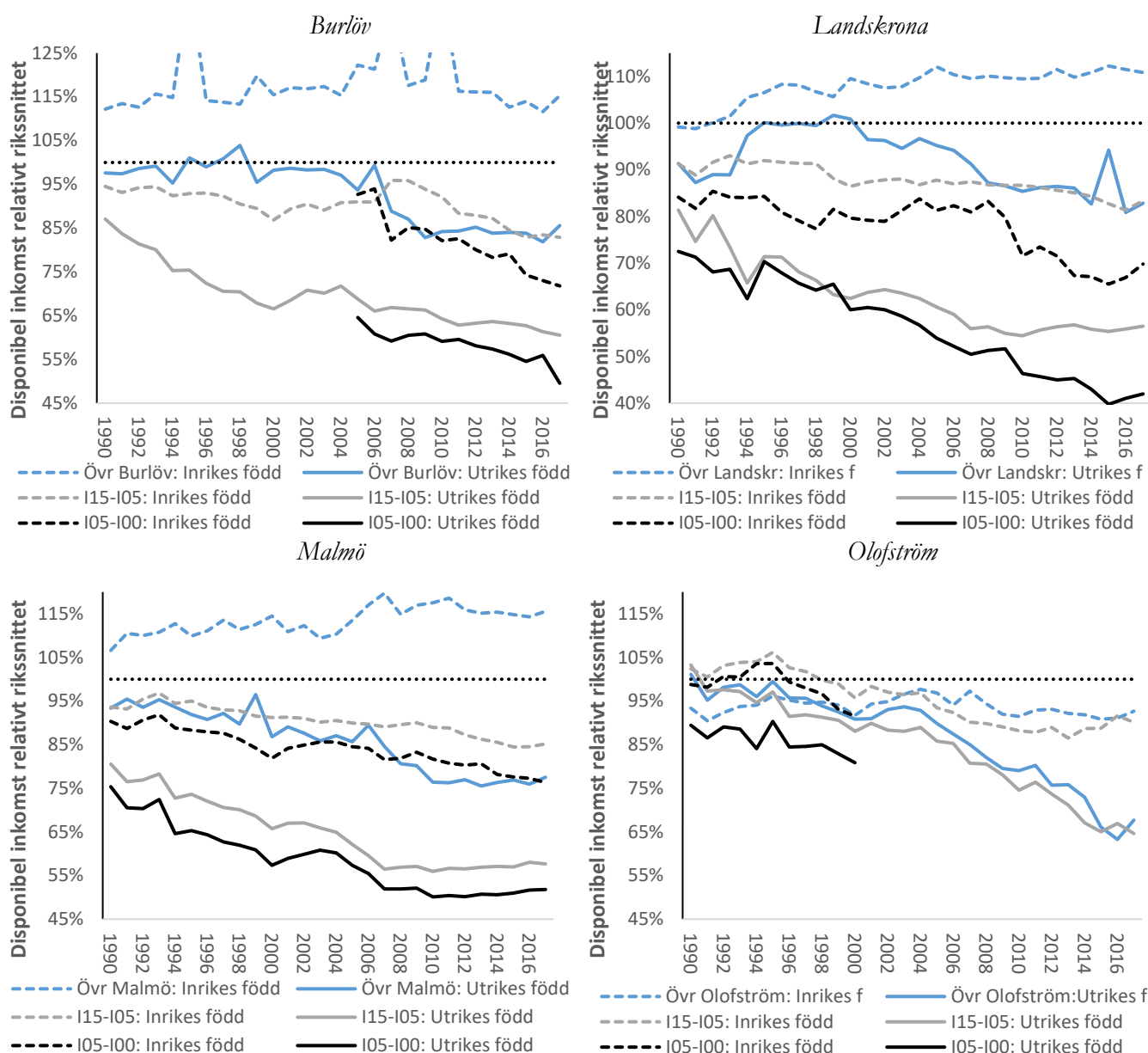
Även för den övriga befolkningen i kommunen som inte bor i invandratäta områden redovisar vi de disponibla inkomsterna separat för utrikes födda och inrikes födda. Detta för att undersöka om utvecklingen för utrikes födda i invandratäta områden liknar utvecklingen för utrikes födda i övriga kommunen. Vi väljer att analysera våra kommuner med störst andel invandratäta områden och inte hela Skåne och Blekinge gemensamt. Detta för att olika kommuntyper bidrar med viktiga perspektiv på frågan.

Först och främst finner vi att de disponibla inkomsterna är lägst för utrikes födda i invandrantäta områden: för I05-I00 är de disponibla inkomsterna under hälften av rikssnittet och för utrikes födda i I15-I05 är de 30% lägre (år 2017). För det andra visar figur 10 att för inrikes födda boende i invandrantäta områden är de disponibla inkomsterna också, uppenbart, lägre än rikssnittet, cirka 27% lägre för I05-I00 och 15% lägre för I15-I05 (år 2017). Även om fallet i disponibel inkomst sedan 1990-talet är mindre för svenskfödda än för utrikesfödda i invandrantäta områden tycks fallet vara större för inrikes födda efter finanskrisen. Detta är tydligast för Landskronas I05-I00-områden. Olofström skiljer sig dock åt från de andra kommunerna; för Oskarshamn är fallet i disponibel inkomst för utrikes födda störst även efter finanskrisen.

För utrikes födda boende i övriga kommunen är de disponibla inkomsterna i nivå med inrikes födda i invandrantäta områden, dvs. cirka 15-20% lägre än rikssnittet. Den negativa trenden är också i stort sett densamma för utrikesfödda i övriga kommunen som för inrikes födda i de invandrantäta områdena. Men återigen skiljer sig Olofström från de andra kommunerna såtillvida att för utrikes födda boende i övriga kommunen så är trenden mycket negativ – faktiskt lika negativ som för utrikes födda boende i I15-I00.

Man kan även konstatera att för inrikes födda i övriga Malmö, Burlöv och Landskrona är de disponibla inkomsterna högre än för rikssnittet. Detta är förväntat och till stor del drivet av att rikssnittet inkluderar utrikesfödda som generellt har lägre inkomster än inrikes födda medan gruppen inrikes födda i övriga kommunen, givetvis, exkluderar utrikesfödda. För inrikes födda i övriga Olofström är de disponibla inkomsterna dock lägre än för rikssnittet.

Slutligen finner vi ett intressant resultat för Malmö och Burlöv: jämför man gapet i disponibla inkomster mellan utrikes och inrikes födda *inom* övriga kommunen för Malmö och Burlöv 2017 så är detta etniska gap större än om man jämför det etniska gapet *inom* invandrantäta områden. För Malmö och Burlöv är det etniska gapen i disponibel inkomst för övriga kommunen 38% och 30% medan gapen är cirka 26% och 22% för de invandrantäta områdena. För Landskrona och Olofström, å andra sidan är gapet lika stort inom övriga kommunen som inom de invandrantäta områdena.

Figur 10. Disponibla inkomster uppdelade på inrikes födda och utrikes födda för de invandrartäta områdena (I05-I00 och I15-I05) och övriga kommunen.

För Malmös del skulle den låga disponibla inkomsten för utrikes födda utanför de invandrartäta områdena kunnat bero på att danskar som är bosatta i Sverige arbetspendlar till Danmark. För arbetspendlare saknas förvärvsinkomster från Danmark i statistiken vilket leder till underskattade inkomster. I och med att en stor andel av de som arbetspendlar är danskar som bor i Sverige riskerar detta att sänka de utrikes föddas inkomster. Detta tycks dock inte förklara den låga disponibla inkomsten för utrikes födda utanför de invandrartäta områdena. Dels för att danskar tycks vara sprida över hela kommunen (vilket i så fall sänker

inkomsterna för alla utrikes födda) och dels för att resultaten knappt förändras när danskarna tas bort från urvalet, varken inom- eller utanför de invandrantäta områdena⁶. Oavsett så kan gränspendling vara ett problem för våra resultat. Men för det första så påverkar detta resultaten både för invandrantäta och icke-invandrantäta områden (indikerat av att åtminstone danskar tycks vara sprida över hela kommunen) vilket betyder att jämförelser inom kommunen påverkas i liten grad, och för det andra så är den aggregerade effekten av gränspendling för Skåne och Blekinge liten.

Sammantaget visar analysen att utvecklingen för de invandrantäta områdena inte främst beror på en ökad etnisk boendesegregation. När man jämför utvecklingen för Malmös I05-I00-områden aggregerat för inrikes- och utrikes födda (figur 8) och separat för utrikes födda (figur 10) finner vi att fallet i disponibel inkomst är lika stort cirka 25%. Detta beror på att fallet i disponibla inkomster är lika stort för inrikes- som för utrikes födda i invandrantäta områden, dvs även om sammansättningen i dessa områden förändras (fler utrikes födda) så tycks detta inte accelerera området negativa trend.

⁶ Dock tvingas vi ta bort alla invandrare från Norden för ursprung är på regionnivå men med vetskapen om att det främst är danskar från de nordiska länderna som bor i Malmö skulle vi sannolikt komma till samma slutsats om vi kunnat välja ut enbart de danskfödda.

Kapitel 7

DISPONIBLA INKOMSTER FÖR ICKE-SYSSELSATTA OCH PENSIONÄRER

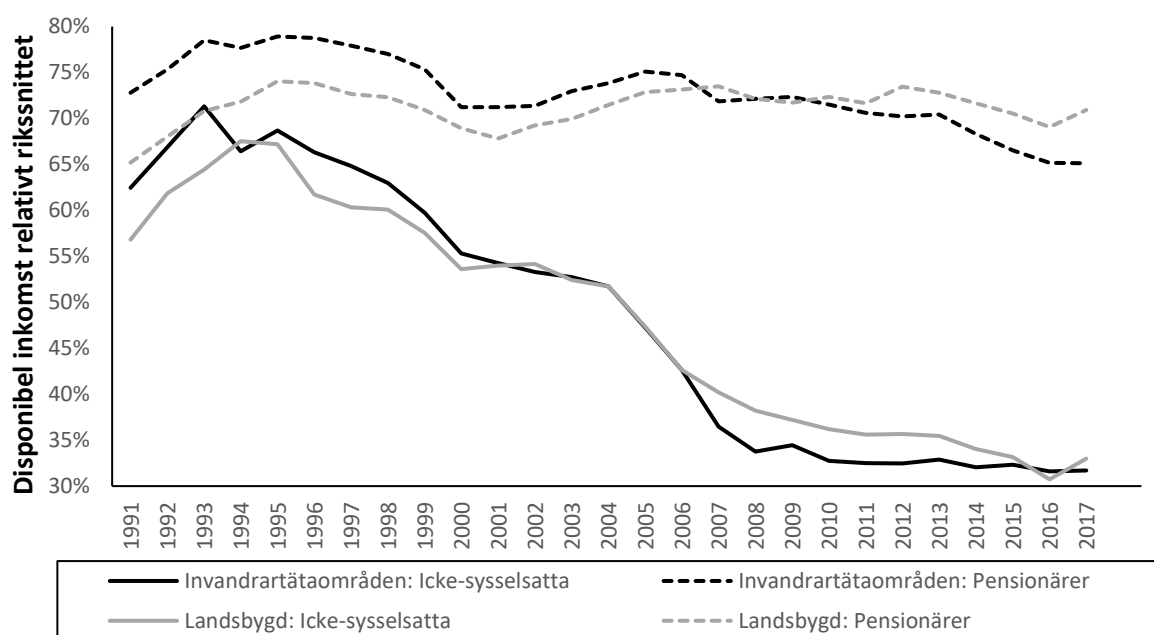
I kapitel 4.3 noterade vi att fallet i disponibla inkomster i de invandrantäta områdena inte endast berodde på förändringar i sysselsättning och förvärvsinkomster utan att någon annan faktor bidrog till fallet. För att undersöka detta närmre analyser vi de disponibla inkomsterna för grupperna som står utanför arbetsmarknaden: dvs. icke-sysselsatta (förvärvsinkomst=0) i arbetsför ålder och pensionärer⁷. Grupperna undersöks separat men enskilt för landsbygden och de invandrantäta områdena. Vi väljer även att slå samman landsbygdsgrupperna och de invandrantäta områdena (L15-L05 och L05-L00, och I05-I00 och I15-I05). Precis som för förvärvsinkomster studeras de disponibla inkomsterna på individuell nivå och inte på hushållsnivå.

7.1 ICKE-SYSSELSATTA

I Figur 11 jämför vi de aktuella gruppernas disponibla inkomst med rikssnittet. Under tidigt 1990-tal ökade de disponibla inkomsterna för icke-sysselsatta på landsbygden och de i invandrantäta områdena mot riket för att därefter falla mot riket efter 1996. För icke-sysselsatta är fallet efter 1990-talet mycket kraftigt och för pensionärer var fallet kortvarigt. Men vad förklarar uppgången under tidigt 1990-tal? Uppgången beror på att krisen inledningsvis slår hårdare mot den sysselsatta befolkningen än den icke-sysselsatta; om man redan är icke-sysselsatt eller pensionär är de kortsiktiga effekterna av krisen små. Alltså, för rikssnittet faller de disponibla inkomster för att arbetslösheten ökade kraftigt (individer går från att vara sysselsatta till att vara icke-sysselsatta med lägre inkomster) men för de tidigare icke-sysselsatta är inkomsterna oförändrade. Samtidigt, för de som nyligen blivit arbetslösa är inkomsterna sannolikt högre än för de som tidigare vara arbetslösa vilket driver upp gruppens medelinkomst. På längre sikt innebar

⁷Även ålderspensionärer som är yngre än 65, och icke-sysselsatta som kan leva på sina kapitalinkomster tas bort (kapitalinkomster > 200 000 för år 2017, och med en restriktion som är indexerad med KPI för resten av perioden). De tidiga pensionärerna är en specifik grupp som skiljer sig från resten av den arbetsföra befolkningen och andra pensionärer. Gruppen som kan leva på sina kapitalinkomster är inte en marginaliserad grupp och de står sannolikt utanför arbetsmarknaden av andra skäl än andra individer utan förvärvsinkomster.

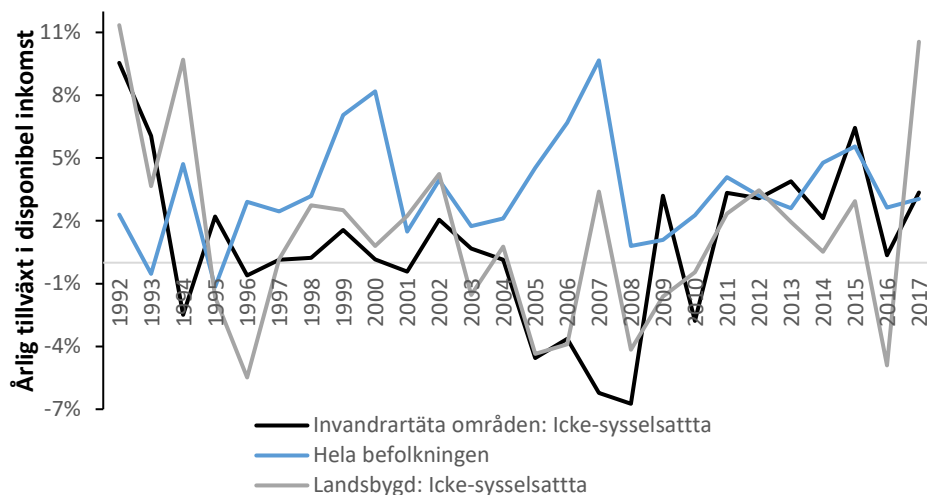
90-tals krisen att långtidsarbetslösheten ökade (långtidsarbetslösa har lägre inkomster än de som nyligen har förlorat arbetet) och att många förlorade anknytningen till arbetsmarknaden. Detta tillsammans med försämrade sociala ersättningssystem gjorde att de icke-sysselsattas disponibla inkomster föll kraftigt mot rikssnittet. Den något högre disponibla inkomsten på landsbygden än för invandrantäta områden under 2007-2015 beror på att sjukpenning (relativt hög ersättning) är vanligare på landsbygden än i de invandrantäta områden och försörjningsstöd (låg ersättning) är vanligare i de invandrantäta områdena. Minskade utbetalningar av sjukpenning på landsbygden har inneburit att skillnaden minskat i slutet av perioden.

Figur 11. Disponibla inkomster för icke-sysselsatta och pensionärer på landsbygden och invandrantäta områden mot rikssnittet.

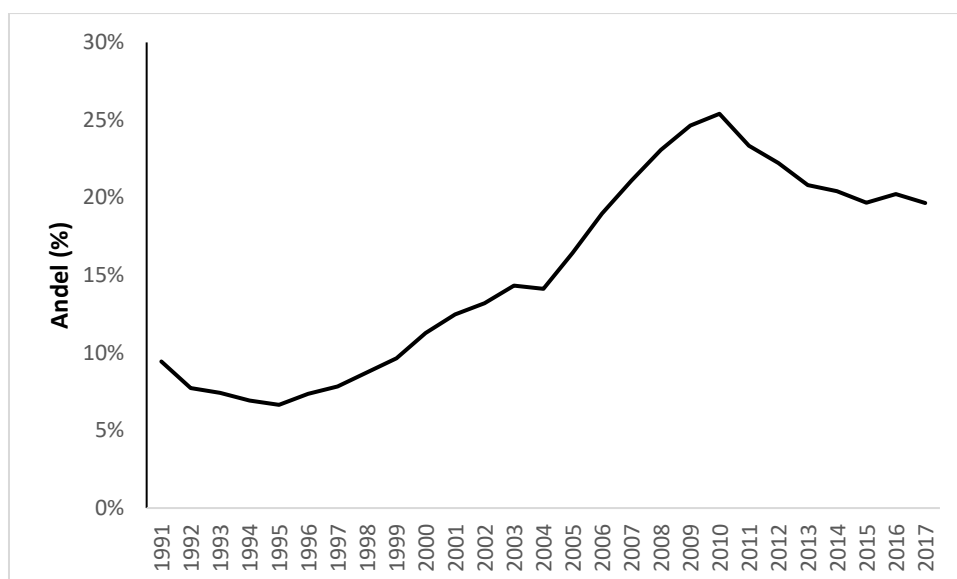
För perioden efter 2008-års finanskris ser man även att fallet i disponibel inkomst för icke-sysselsatta (främst i invandrantäta områden) har bromsats. Man kan se att den blåa linjen är nästan flat efter 2007. Med vetskapen om att de sociala ersättningssystemen försämrades under Alliansens regeringstid under 2006-2014 är utvecklingen oväntad. För att analysera utvecklingen i detalj visar figur 12 de årliga procentuella förändringarna i disponibel inkomst för riket och för icke-sysselsatt på landsbygden och de invandrantäta områdena. Det är alltså inte en relativ analys utan en absolut och nominell (inkluderat inflation) analys av förändringen i disponibla inkomster som visas i figuren. För det första kan man notera att den genomsnittliga årliga ökningen i disponibel inkomst är betydligt högre i riket, 3,4%, än för icke-sysselsatta på landsbygden, 1,4% och i

invandrantäta områden, 0,8%. För det andra finner man att tillväxttalen under 2005-2008 är negativa även i absoluta tal för den icke-sysselsatta befolkningen; hade vi tagit hänsyn till inflationen är det faktiska fallet ännu större. Tar vi hänsyn till inflationen har de reella disponibla inkomsterna sedan 2000 fallit med 10% respektive 16% för icke-sysselsatta på landsbygden och de invandrantäta områdena. Under samma period ökade de disponibla inkomsterna kraftigt för riket.

Figur 12. Årlig nominell förändring i disponibel inkomst för icke-sysselsatta i arbetsför ålder, 20-64, på landsbygden och invandrantäta områden, och för riket.

Men trots den negativa utvecklingen för icke-sysselsatta finner vi, alltså, tillväxttal som är betydligt mera lika för riket och den icke-sysselsatta befolkningen efter 2010. Detta innebär att fallet i disponibla inkomster för icke-sysselsatta planat ut efter finanskrisen. En förklaring kan vara att andelen som inte har någon inkomst eller ersättning alls (individuell disponibel inkomst=0) varierat över tid. Denna grupp bör leva på en partner eller en förälders inkomster. I figur 13 ser vi att denna grupp utgjorde en allt större andel av de icke-sysselsatta fram till och med 2010. För 2010 var andelen 25% för att därefter minska till cirka 20% i slutet av perioden. Figur A7 visar även att minskningen av individer utan disponibel inkomst sammanfaller med en ökning av andelen med försörjningsstöd i invandrantäta områden.

Figur 13. Andel som har noll i disponibel inkomst för den icke-sysselsatta befolkningen.

På hushållsnivå kan man tolka det som att det finns en nivå där försämrade ersättningssystem inte längre innebär försämrade disponibla inkomster. När exempelvis partnern får försämrade A-kassa innebär det att hushållet kvalificerar sig för försörjningsstöd. Detta betyder i sin tur att individer som tidigare var utan inkomster nu finns registrerade som mottagare av försörjningsstöd. Den oväntade inbromsningen i disponibla inkomster för icke-sysselsatta under perioden med åtstramningar i A-kassan och sjukförsäkringssystemen 2006-2014 beror därför sannolikt på att de kompenseras av ökade utbetalningar av försörjningsstöd.

7.1 PENSIONÄRER

För pensionärer ser vi i figur 11 att de relativa disponibla inkomsterna ökat något under tidigt 2000-tal för att därefter falla tillbaka något efter finanskrisen. Orsaker till att pensionerna minskat de senaste 10 åren mot rikssnittet beror främst på jobbskatteavdraget⁸ och att bromsen i pensionssystemet slagit till vid ett par tillfällen, bland annat 2014. Figuren visar även att pensionärers disponibla inkomster utvecklats mera negativt i de invandratäta områdena än på landsbygden. Under 1990-talet var de disponibla inkomsterna högre för pensionärer i invandratäta områden än för pensionärer på landsbygden men detta har förändrats och i slutet av perioden är de cirka 5 procentenheter lägre.

⁸ I jobbskatteavdraget som infördes 2007 ingick inte pensioner. Jobbskatteavdraget utökades därefter 2008, 2009, 2010 och 2014. För att kompensera pensionärer infördes ett grundavdrag för pensionärer 2009 som utökades 2010.

Kapitel 8

INKOMSTSKILLNADER OCH DET KOMMUNALA UTJÄMNINGSSYSTEMET

Slutligen jämför vi hur det kommunala utjämningsystemet utvecklats i relation till hur de disponibla inkomsterna utvecklats för Skånes och Blekinges landsbygdskommuner och invandratäta kommuner. Det kommunala utjämningsystemet är tänkt att utjämna skillnader i kommunernas ekonomi utifrån faktorer som bland annat gleshet och socioekonomiska faktorer (Riksrevisionen, 2019). Det bör därför finna ett samband mellan förändringar i det kommunala utjämningsystemet och hur välståndet (dvs. disponibel inkomst) utvecklats på landsbygden och de invandratäta områdena.

Det kommunala utjämningsystemet består framförallt av två delar. En inkomstutjämning som utjämnar för skillnader i skattekraft och en kostnadsutjämning som utjämnar för strukturella kostnadsskillnader som exempelvis beror på storleken på äldre- och barnomsorgen i kommunen. Utjämningen har ökat över tid och mellan 2005 och 2020 har den genomsnittliga utjämningen ökat med 48% (korrigerat för inflation). Utjämningen består till 77% av inkomstutjämning⁹. Utjämningen är inte faktiskt utjämning mellan kommuner utan staten tillför allt mer till systemet och därför kan utjämningen öka över tid.

För att göra jämförelsen börjar vi med att räkna fram hur ersättningen från det kommunala utjämningsystemet förändrats mellan 2005-2019¹⁰. Vi tänker oss att förändringar i utjämningsystemet som beror på förändringar i kommunbefolkningens välstånd tar något år att implementera och därför låter vi perioden sträcka sig fram till 2019 och inte 2017 som är sista året för vilket vi har information om disponibel inkomst. Förändringen är inflationsjusterad och mätt per capita. På samma sätt räknar vi fram den inflationsjusterade förändringen i disponibel inkomst mellan 2005-2017 för landsbygdens befolkning och befolkningen i de invandratäta områdena. När vi räknar fram den relativa

⁹ Per capita genomsnitt på kommunalnivå där man inte viktat med befolkningsstorlek. Ökningen i genomsnittlig utjämning per capita blir något mindre när man viktat med befolkningsstorlek.

¹⁰ För denna period finns det data på kommunnivå över det kommunala utjämningsystemet.

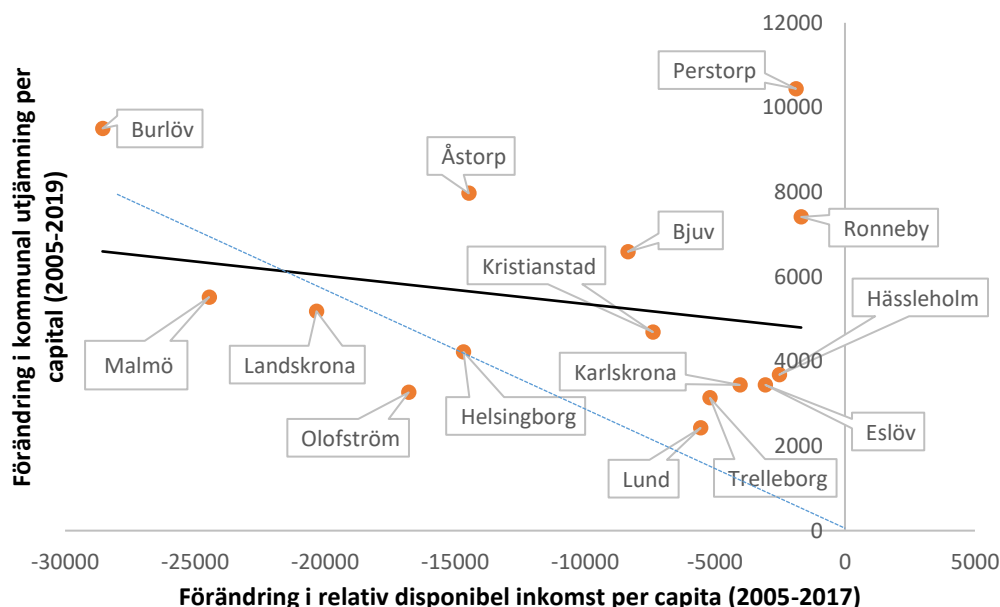
förändringen i disponibel inkomst per capita relaterar vi dock förändringen till den totala befolkningen i kommunen och inte förändringen på landsbygden eller i de invandratäta områdena. Dvs. genom att vikta med kommunens befolkningsandel i invandratäta områden eller på landsbygden får vi alltså ett mått som beskriver hur ett relativt fall i disponibel inkomst, i exempelvis de invandratäta områdena, påverkar kommunens ekonomi generellt. Å andra sidan, i och med att vi enbart fokuserar på förändringar i de invandratäta områdena och på landsbygden tar vi inte hänsyn till förändringar i disponibel inkomst som sker utanför de invandratäta områdena eller för övriga kommunen i en landsbygdskommun. En förändring i relativ disponibel inkomst påverkar kommunens ekonomi genom ett flertal kanaler. Först och främst för att förändringar i förvärsinkomster, skattepliktiga ersättningar och pensioner påverkar skatteintäkterna men också för att köpkraften minskar och att kostnaderna för försörjningsstöd och kommunala arbetsmarknadsinsatser ökar.

8.1 KOMMUNER MED INVANDRARTÄTA OMRÅDEN

I figur 14 illustrerat vi sambandet mellan förändringen i den kommunala utjämningen per capita och förändringen i relativ disponibel inkomst per capita. För Malmö finner vi exempelvis att för perioden 2005-2017 har fallet i disponibel inkomst i invandratäta områden genererat en per capita minskning i relativ disponibel inkomst på ca 25 000 kr på kommunnivå. Samtidigt har den kommunala utjämningen per capita vuxit med cirka 5 500 kr. Syftet med den kommunala utjämningen är delvis att utjämna skatteunderlaget och om vi antar att hela minskningen i relativ disponibel inkomst skulle bero på en minskning i förvärsinkomster, skattepliktiga ersättningar och pensioner så minskar kommunens relativa skatteintäkter med 7 266 kr¹¹. Den kommunala utjämningen har således kompenserat för 76% av minskningen i skatteunderlaget för Malmö. Tar man även hänsyn till att kostnaderna ökar, framförallt med anledning av ökande försörjningsstöd (i Malmös fall har andelen med försörjningsstöd i de

¹¹ Först måste vi räkna ut hur bruttointkomsten förändras av en nettoförändring i inkomsten. I detta fall antar vi förenklat att hela förändringen i disponibel inkomst beror på beskattningsbara arbetsinkomster. Marginalskatten för inkomster mellan 130 000 och 360 000 var 28,5% för slutet av perioden (Bastani och Selin, 2019). Även om en del personer har lägre inkomster (vilket ger en lägre marginalskatt) och en del har högre inkomster (vilket ger en högre marginalskatt) är 28,5% sannolikt en bra uppskattning för att räkna ut bruttointkomsten. När vi har räknat ut bruttointkomsten kan vi utifrån kommunalskatten räkna fram hur kommunens skatteintäkter förändrats. Skatteminskningen för Malmö motsvarar då: $25\ 000 \times 0,2124 / (1 - 0,285) = 7\ 266$ kr, där 0,2124 är Malmös kommunalskatt.

invandrartäta områdena ökat från 13% till 17% mellan 2007 och 2017) så är kompensationen ytterligare några procentenheter lägre.

Figur 14. Samband mellan hur relativa disponibla inkomster och den kommunala utjämnings (per capita) utvecklats sig utifrån förändringar i disponibel inkomst i invandrartäta områden.

Not: Blå linje visar hur den kommunala utjämnings utvecklats om förändringen i disponibel inkomst hade kompenserats som en minskning i skattekraften.

Den blåa linjen visar om en kommun är kompenserad för förändringen i disponibel inkomst i invandrartäta områden eller inte¹². Ligger man över den blå linje har man blivit fullt kompenserad och ligger man under linjen har man inte blivit tillräckligt kompenserad. De flesta kommuner har således blivit kompenserade för de förändringar i skatteunderlaget som orsakas av förändringar i inkomster i invandrartäta områden. Enbart för Malmö, Landskrona och Olofström har kompensationen varit för liten. Tar man hänsyn till kostanderna, kan man även anta att Helsingborg inte blivit fullt kompenserade för Helsingborg ligger precis på den blåa linjen. Högst kompensationegrad finner vi för Perstorp och Ronneby. Det bör dock noteras att för Perstorp blir förändringen i disponibel inkomst underskattad på grund av problemet vi diskuterade i kapitel 3.1. Det vill

¹² Linjen borde inte vara helt rak för att olika kommunala skattesatser gör att nivåerna skiljer sig åt mellan kommunerna. Dock påverkar skillnaderna i kommunala skattesatser knappt linjen och vi anar därför att linjen är rak.

säga, för Perstorp är de socioekonomiska problemen sprida över hela kommunen vilket betyder att när vi enbart fokuserar på invandrartäta områden (enligt vårt sätt att mäta) tar vi inte hänsyn till att de disponibla inkomsterna faller i hela kommunen.

Den svarta linjen visar om vi har ett samband mellan förändringen i disponibel inkomst per capita och förändringen i utjämning per capita. Den lutar svagt nedåt vilket tyder på att ökningen i utjämning är större i kommuner där de disponibla inkomsterna i invandrartäta områdena faller mer. Dock är sambandet inte signifikant när man skattar sambandet i en regressionsmodell vilket indikerar att kopplingen mellan hur utjämningsystemet och hur problemen i de invandrartäta områdena utvecklats är svagt. Den stora skillnaden mellan den svarta regressionslinjen och den blå linjen (som innebär full kompensation för förändringar i skatteunderlaget) stärker denna uppfattningen. Det bör dock påpekas att sambandet blir signifikant om vi tar bort Perstorp som vi tidigare konstaterat har en, i någon mening, underskattad förändring i disponibel inkomst. Men sambandet är även utan Perstorp svagt.

8.1 LANDSBYGDSKOMMUNER

I figur 15 analyserar vi på samma sätt som för det etiska segregationsperspektivet hur det kommunala utjämningsystemet förändrats utifrån hur de relativa disponibla inkomsterna utvecklats på landsbygden. I och med att de relativa disponibla inkomsterna på landsbygden endast minskat med i genomsnitt 5% sedan 2005 är minskningen i relativt disponibel inkomst för många kommuner mycket liten. Förutom för Örkeljunga, och i viss mån Osby, kompenseras minskningen i relativt disponibel inkomst inte fullt av utjämningsystemet. För resterande landsbygdskommuner har utjämningsbidraget ökat mer än vad skattekraften minskat (alltså, vi ligger över den blå linjen).

Att en del kommuner blivit överkompenserade om man uteslutande beaktar förändringar i skattekraft är inte förvånande. Som vi tidigare noterat har systemet vuxit i omfattning sedan 2005 och för de allra flesta kommuner har detta inneburit en stor ökning i utjämningsbidrag. För inkomstutjämningsbidraget som huvudsakligen finansieras av statliga bidrag har inkomstutjämningsbidraget per capita ökat kraftigt; endast för Lomma har inkomstutjämningsbidraget minskat vad gäller Skånes och Blekinges kommuner¹³. Kostnadsutjämningsbidraget, som är en faktisk utjämning och

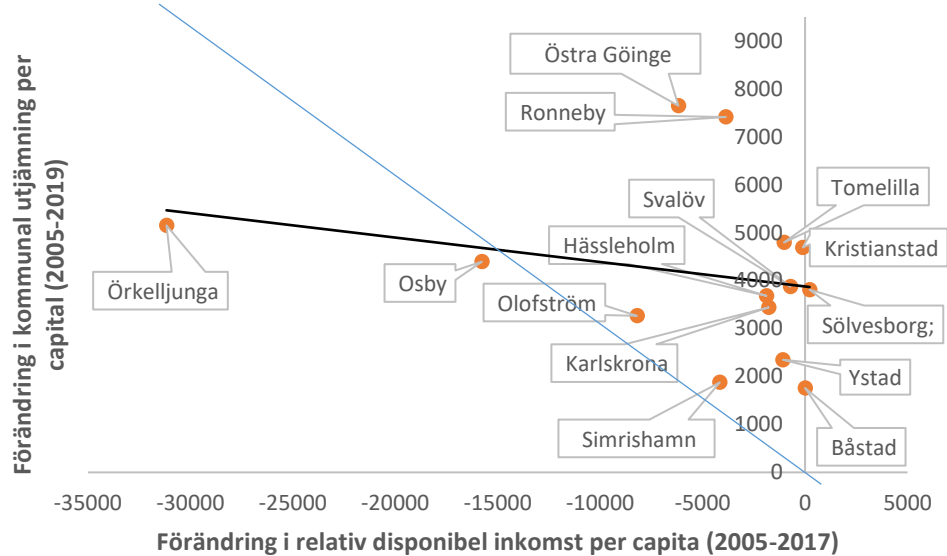
¹³ Se SCBs offentliga statistik som delar upp utjämningsbidraget i dess olika delar. https://www.statistikdatabasen.scb.se/pxweb/sv/ssd/START__OE__OE0115/KomEkUtj/

inte samfinansierad av staten, har ökat för de flesta kommuner i Skåne och Blekinge. Undantag är Karlskrona, Sjöbo, Malmö, Lund, Ystad och Ängelholm, men det är bara för Lund som minskningen är stor. För den totala utjämningen (som vi redovisar i figuren) som utöver inkomst- och kostnadsutjämning även inkluderar strukturbidrag, införandebidrag och regleringsbidrag har den ökat för alla Skånes och Blekinges kommuner.

Det finns ett flertal faktorer utöver skattekraft som bestämmer utjämningens storlek. Landsbygdsperspektivet beaktas på så sätt att man antar att gleshet påverkar produktionsförutsättningarna.¹⁴ I modellen som man använder för att beräkna produktionsförutsättningarnas påverkan på kostnadsutjämningen beaktar man att stora ytor och spridd befolkning är fördyrande. Men kan vi utifrån våra resultat säga något om hur gleshet påverkar förändringen i utjämning? I och med att ökningen är relativt låg för kommunerna med störst andel landsbygd: Örkelljunga, Osby och Olofström, tycks gleshetsperspektivet inte vara en viktig faktor för att förklara förändringar i utjämningen för landsbygdskommuner. För våra landsbygdskommuner finner vi störst ökning i utjämning för Östra Göinge och Ronneby och för dessa kommuner beror ökningen främst på en stor ökning i inkomstutjämning.

Således tycks det inte som att utjämningen justerats upp utifrån faktorer som speglar gleshet för Skåne och Blekinge, och framförallt inte gleshet som är förknippad med en minskning i disponibel inkomst på landsbygden. Regressionslinjens (svart linje) lutning är icke-signifikant vilket visar att det inte finns något samband mellan hur det utjämningen utvecklats och hur inkomsterna på landsbygden utvecklats.

¹⁴ Bland annat merkostnader för småskolor, skolskjuts och långa avstånd mellan brukare och personalen i äldreomsorgen är fördyrande faktorer som beaktas.

Figur 15. Samband mellan hur disponibla inkomster och den kommunala utjämningen (per capita) utvecklats sig ut ett landsbygdsperspektiv.

Not: Blå linje visar hur den kommunala utjämningen utvecklats om förändringen i disponibel inkomst hade kompenserats som en minskning i skattekraften.

Kapitel 9

AVSLUTANDE DISKUSSION

Denna rapport undersöker hur välståndet utvecklats för Skånes och Blekinges landsbygder och invandratäta områden sedan 1990-talet. Rapporten finner att fallet i relativa disponibla inkomster är betydligt större i de invandratäta områdena än på landsbygden. För landsbygden beror fallet i disponibel inkomst delvis på att sysselsättningen minskat, men för de invandratäta områdena är fallet starkt förknippat med lägre förvärvsinkomster. Sålunda, utifrån vår jämförelse bör insatser som syftar till att minska de regionala skillnaderna i levnadsstandard främst riktas mot stadens invandratäta områden. Landsbygdens utanförskap är i liten utsträckning ett ekonomiskt utanförskap utan beror snarare på faktorer som inte analyseras i denna rapport: faktorer såsom tillgänglighet till offentlig och privat service och kulturella skillnader mellan land och stad.

Strukturomvandlingen som försvårar situationen för lågutbildade och lågkvalificerade är sannolikt en bidragande orsak till både lägre förvärvsinkomster och sämre anställningar för landsbygdens och stadens befolkning. Ofta antar man att strukturomvandlingen främst drabbar landsbygden men forskning visar att strukturomvandlingen effekter är stora även i städerna. För USA, exempelvis, har man dokumenterat att lönerna sjunker för lågutbildade i städerna; tidigare fungerade städer som en ekonomisk rulltrappa (economic escalator) för framförallt minoriteter, men denna rulltrappa tycks inte fungera längre (Autor 2020; Gleaser, 2020).

En annan viktig orsak är att de sociala ersättningarna faller för icke-sysselsatta. Statistiken tycks visa att för icke-sysselsatta i invandringstäta områden är inkomstnivån nu så låg att fortsatta försämringar av de sociala ersättningssystemen inte försämrar inkomsterna ytterligare. Tolkningen förutsätter dock att försörjningsstödet inte försämrar. Naturligtvis skulle försämringar av försörjningsstödet sänka de disponibla inkomsterna för icke-sysselsatta, men så länge man inte sänker försörjningsstödet kompenserar försörjningsstödet för försämringar i andra ersättningssystem. Jämfört med resten av Sveriges invandratäta områden (Nordin, 2021) tycks Skåne och Blekinge tidigare nå denna mycket låga inkomstnivå där fortsatta försämringar av de sociala ersättningssystemen inte påverkar disponibel inkomst. Det förklarar varför

Alliansens politik som stramade åt de sociala ersättningssystemen under 2006-2014 bara inledningsvis hade en effekt på inkomsterna för den icke-sysselsatta befolkningen i Skåne och Blekinges landsbygder och invandratäta områden.

En förklaring till att de disponibla inkomsterna försämrats i de invandratäta områdena kan vara att fler utrikes födda – som ofta har låga inkomster – flyttat till invandratäta områden, det vill säga att den etniska segregationen blivit större. Men mot förmodan bidrar *inte* en ökad etnisk segregation till att de disponibla inkomsterna faller för de invandratäta områdena: fallet i disponibla inkomster är lika stort för utrikes födda boende i dessa områden som för utrikes födda och inrikes födda gemensamt. Förklaringen beror delvis på att fallet i disponibla inkomster är lika stort för inrikes- och utrikesfödda i dessa områden, även om utvecklingen börjar från olika inkomstnivåer i början av 1990-talet.

Men i vilken utsträckning är de fallande disponibla inkomsterna i de invandratäta områdena en direkt effekt av att bo där? De försämrade sociala ersättningarna beror givetvis inte på att man bor i invandratäta områdena utan på systemförändringar. Men kan försämrade förvärvsinkomster vara en direkt effekt av att man bor i invandratäta områden? När frågan besvaras är det viktigt att ha i åtanke att utvecklingen i de invandratäta områdena nog delvis är en selektionseffekt, det vill säga att befolkningen i dessa områden, både utrikes- och inrikes födda, i allt högre utsträckning är lågutbildad och lågkvalificerad arbetskraft. Det är ofta oundvikligt att de väletablerade på arbetsmarknaden lämnar problemområden och ersätts av individer som står längre från arbetsmarknaden. Men det kan inte uteslutas att försämringen i förvärvsinkomster även beror på området som sådant, det vill säga att det finns så kallade områdeseffekter som påverkar inkomsterna. En viktig aspekt som inte uppmärksammas tillräckligt är att den allt lägre lokala inkomstnivån bidrar till en lägre köpkraft i dessa områden vilket genom lokala multiplikatoreffekter försämrar situationen ytterligare.

Ett annat noterbart resultat för Malmö och Burlöv är att det etniska inkomstgapet mellan inrikes- och utrikesfödda är större utanför de invandratäta områdena än inom de invandratäta områdena. En generellt sett låg disponibel inkomst för utrikes födda är inte orsaken: utrikes födda utanför invandratäta områden har en betydligt högre disponibel inkomst, 20-25%, än utrikes födda i invandratäta områden. Att det etniska inkomstgapet är större utanför de invandratäta områdena beror snarare på att de inrikes föddas disponibla inkomster ökar över tid mot rikssnittet.

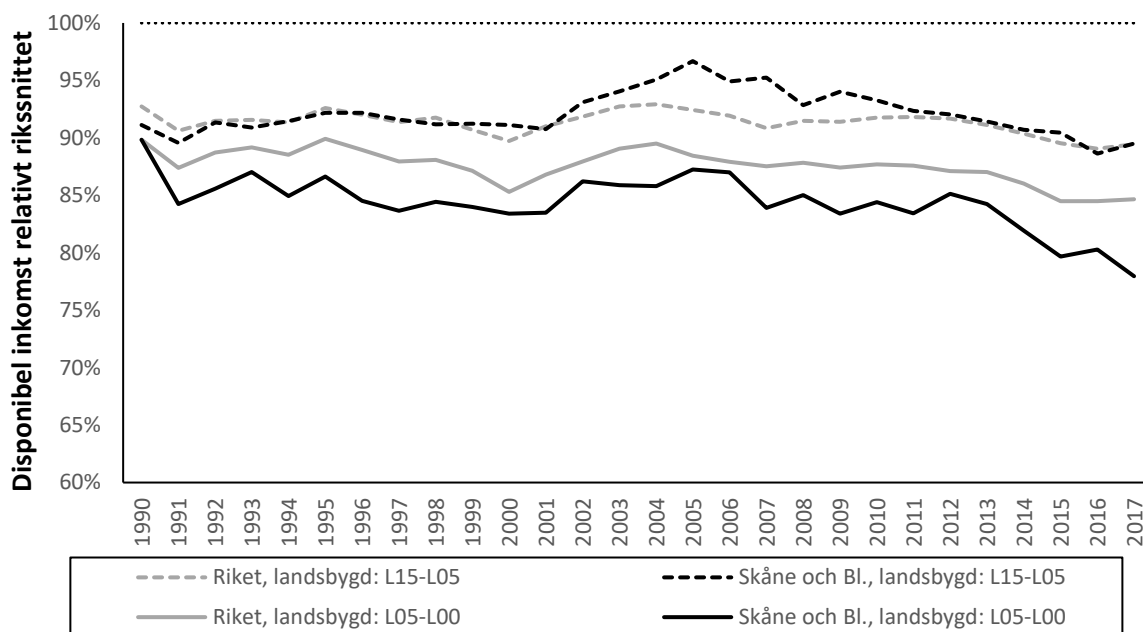
En policyimplikation av resultatet ovan är att när utrikes födda flyttar från invandrantäta områden till andra områden i kommunen riskerar deras relativa socioekonomiska position förändras i negativ riktning. En liknande effekt kan rimligtvis uppstå i andra svenska städer när utrikes födda flyttar från invandrantäta områden. Ett relevant exempel är Malmös försök att utjämna skillnader genom att placera familjer med försörjningsstöd i nybyggda hyreshus i socioekonomiskt välmående områden. Analyserar man barnens situation i dessa familjer så bör de få de en förbättrad kamratgrupp (peer group på engelska). Men gentemot inrikes födda barn i närområdet försämras deras relativa socioekonomiska position vid flytt. Även om man kan anta att de flesta barn bör gynnas av att flytta till bättre områden finns det en risk för att en del barn påverkas av en, så kallad, känsla av **relativ** deprivation som betyder att en relativ försämring kan ha effekter på exempelvis barnet skolprestationer och välmående.

Slutligen noterar vi att vår klassificering av kommuner med en stor andel segregerade områden skiljer sig från regeringens val av kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden. Förordningen som används för att dela ut statsbidrag till kommuner med socioekonomiskt eftersatta områden (Förordning, 2018:151) prioriterar kommuner med generella problem i *hela* kommunen och undantar kommuner med stora sociala problem i *vissa* områden. Vår klassificering baserar sig explicit på områden och inte kommuner. Det är, givetvis, oklart hur stadsbidrag bör fördelas men nu finns det en diskrepans i hur man kommunicerar och riktar stadsbidragen. Detta är viktigt att uppmärksamma för det innebär att när förordningen uttrycker det som att ”eftersatta områden” prioriteras är det snarare ”eftersatta kommuner” som prioriteras. Framförallt för Burlöv, som enligt vår definition har en mycket stor andel av befolkningen bosatta i invandrantäta områden, får detta stora konsekvenser. Att övriga Burlöv har höga inkomster betyder att kommunen inte kvalificerar sig för statsbidrag till utsatta områden.

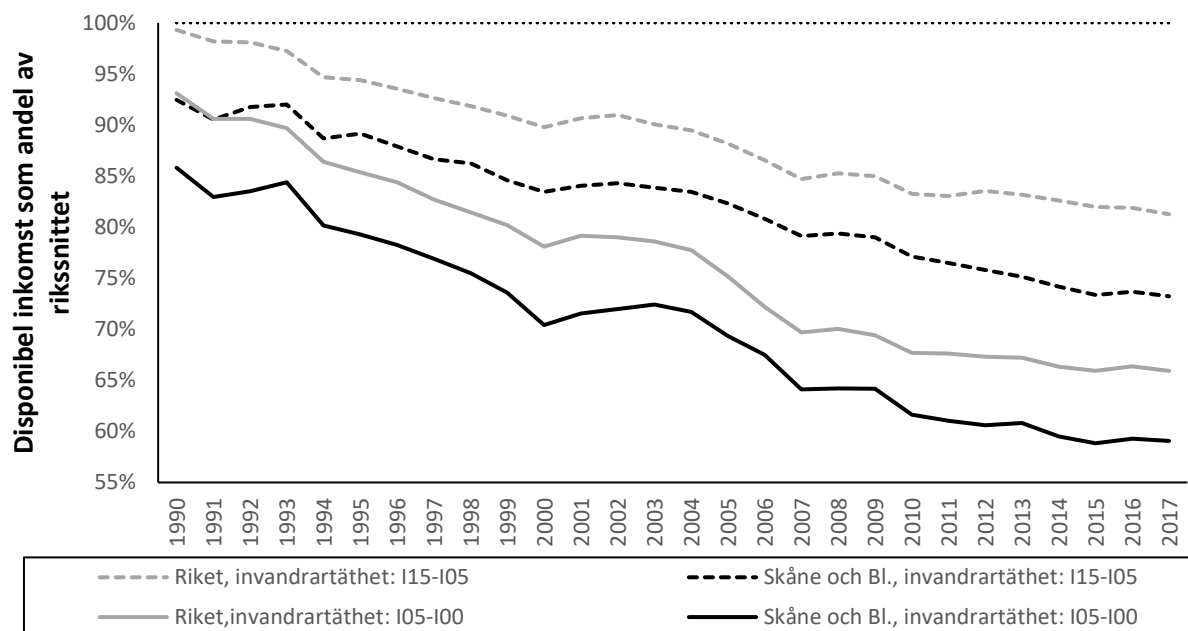
Referenser

- Andersson, R., Brattbakk, I. och Vaattovaara, M. (2017). "Natives' opinions on ethnic residential segregation and neighbourhood diversity in Helsinki, Oslo and Stockholm". *Housing Studies* 32(4): 491-516.
- Autor, D. (2020). "The faltering escalator of economic urban opportunity". The Aspen Institute, Economic strategy group.
- Bastani, S. och Selin, H. (2019). Skillnad på marginalen – en ESO-rapport om reformerad inkomstbeskattning. Finansdepartementet, 2019:3.
- Dal Bó, E., Finan, F., Folke, O., Persson, T. och Rickne, J. (2019). "Economic losers and political winners: Sweden's radical right" Unpublished manuscript, Department of Political Science, UC Berkeley.
- Gleaser, E. (2020). "Urbanization and Its Discontents". *Eastern Economic Journal* 46: 191–218.,
- Larsson, Y., Hedberg, P. och Holmberg, S. (2020). "Ökad polarisering mellan landsbygd och storstad 1986–2019? SOM-rapport nr 2020:40, SOM institutet, Göteborgs universitet.
- McQuarrie, M. (2017). "The revolt of the Rust Belt: place and politics in the age of anger". *British Journal of Sociology* 68: S121-S152.
- Mutz, D. (2018). "Status Threat, Not Economic Hardship, Explains the 2016 Presidential Vote". *Proceedings of the National Academy of Sciences of the USA* 115 (19): E4330-E4339.
- Mörk, E. (2011). Från försörjningsstöd till arbete. IFAU rapport 2011:17.
- Nordin, M. (2020). Att leva i land och stad – ett djupare perspektiv på inkomstfördelning. Agrifood Econmic Centre rapport 2020:2.
- Nordin, M. (2021). . Agrifood Econmic Centre rapport 2021:X
- Regeringskansliet (2018). Sverige ska hålla ihop – segregationen ska brytas. Promemoria. Statsrådsberedningen, Regeringskansliet, 2016.
- Regeringskansliet (2017). Sweden – Rural Development Programme (National).
- Riksrevisionen (2019). Riksrevisionens rapport om det kommunala utjämningsystemet. Regeringens skrivelse 2019/20:77
- Salonen, Tapio (red), 2011. Hela staden. Social hållbarhet eller desintegration? Borea Bokförlag.
- SCB (2015). Tätorter, befolkning och arealer. Sveriges officiella statistik, Statistiska meddelande MI 38 SM 1601.
- SOU, (2017). För Sveriges landsbygder – en sammanhållen politik för arbete, hållbar tillväxt och välfärd. SOU 2017:1.

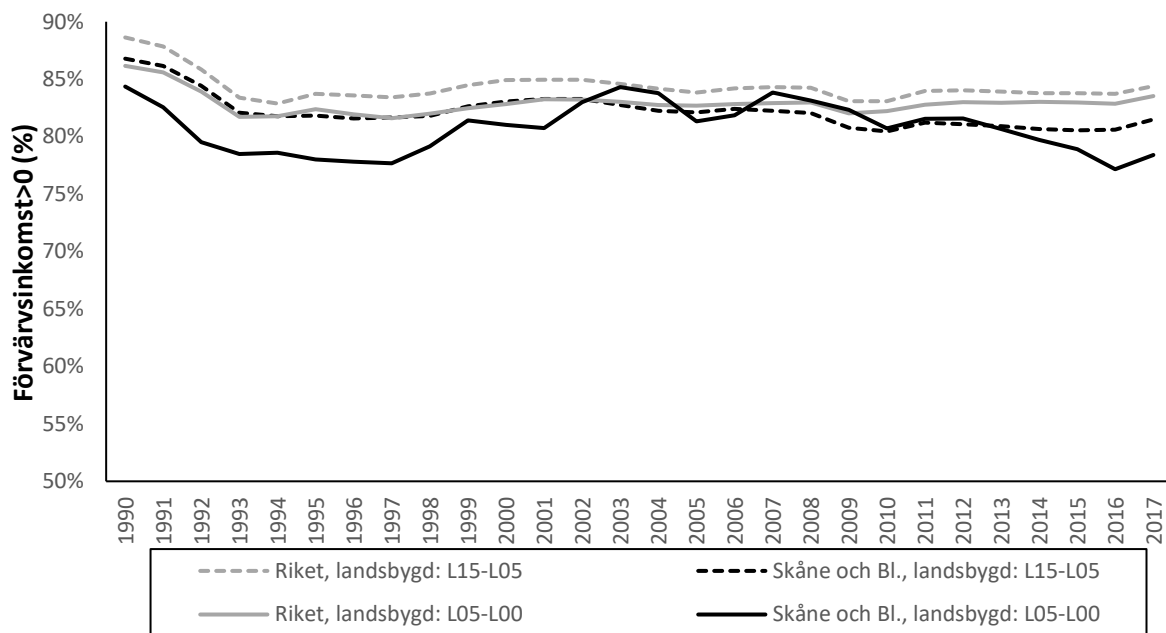
APPENDIX

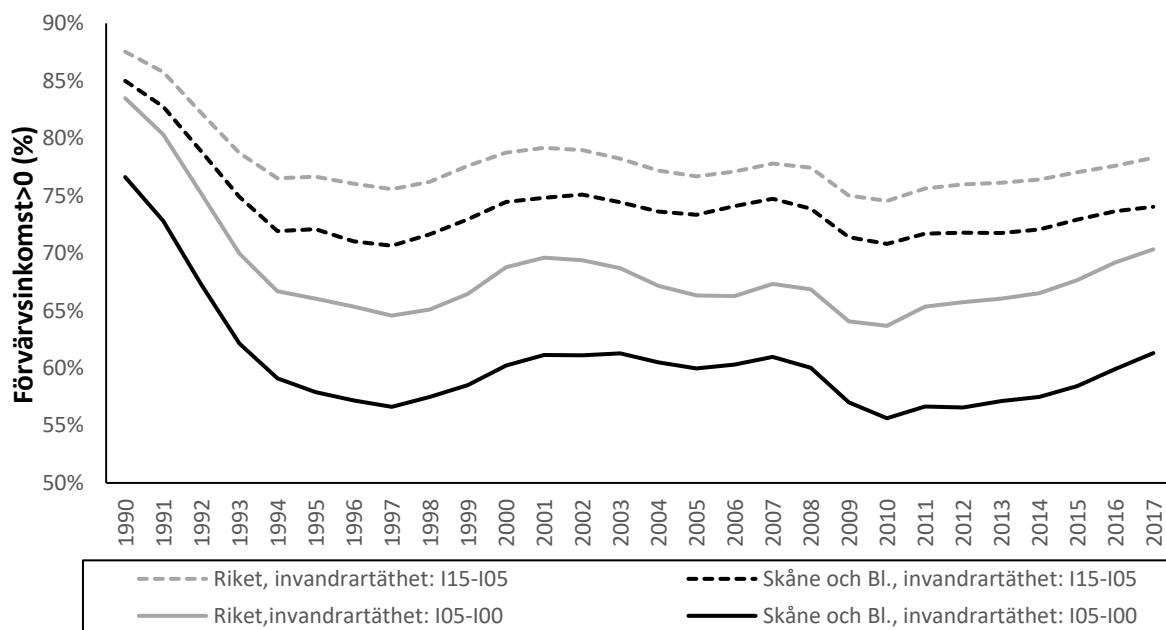
Figur A1. Disponibel inkomst för landsbygden (L15-L05 och L05-L00) relativt rikssnittet för Sveriges landsbygder.

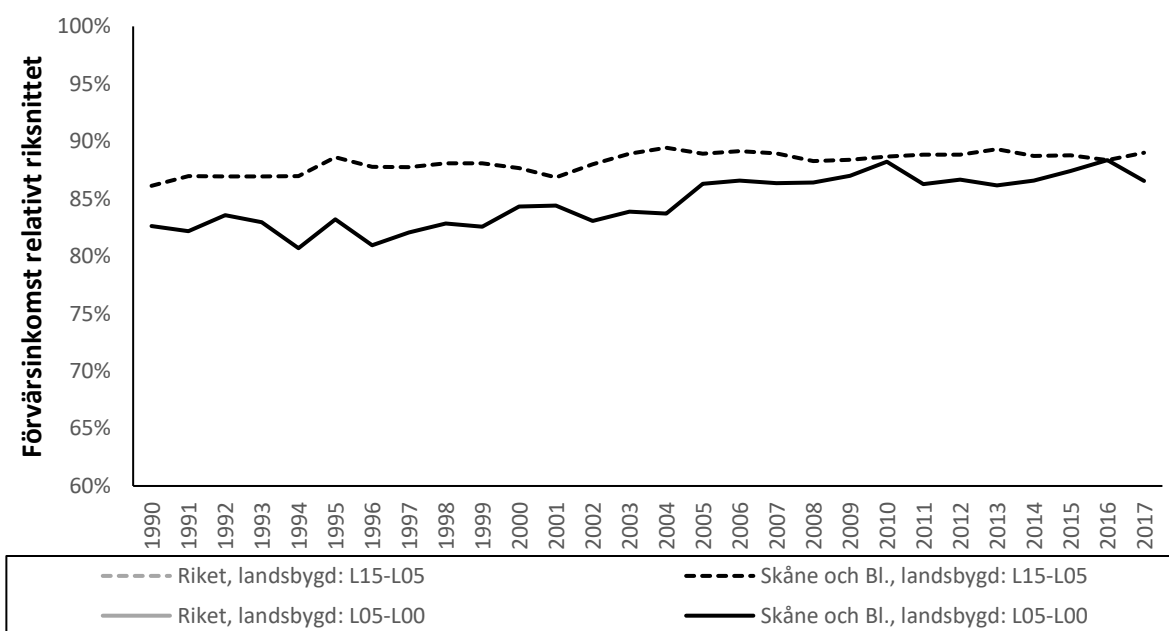
Figur A2. Disponibel inkomst för de invandratäta områdena (I100-I95 och I95-I85) relativt rikssnittet för Sveriges invandratäta områden.

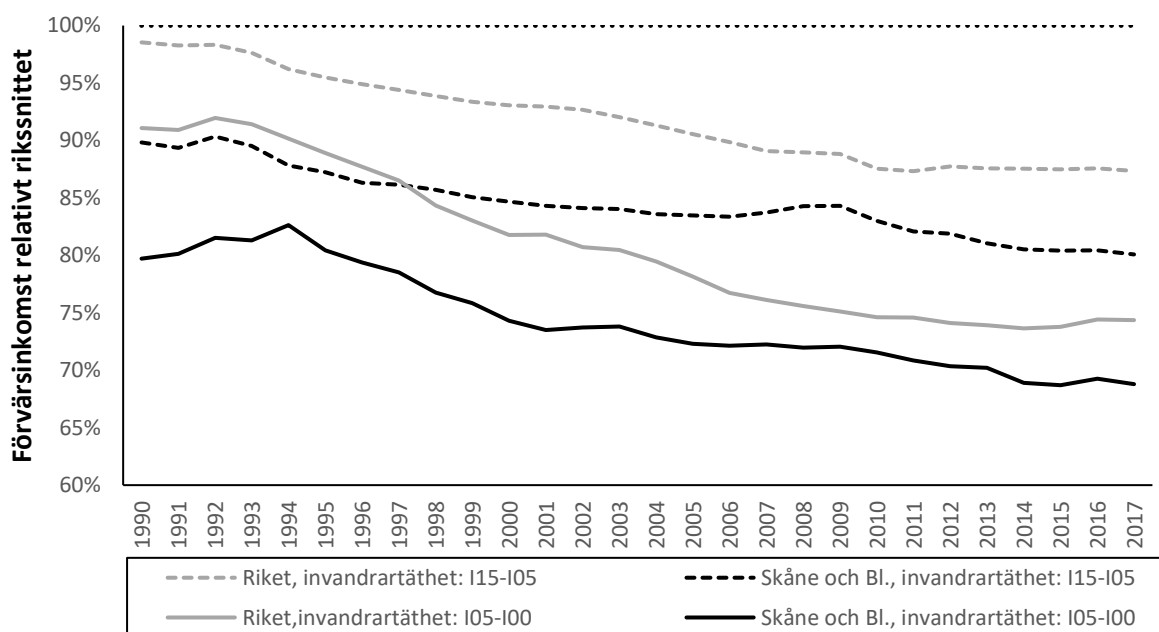
Figur A3. Sysselsättning (förvärvsinkomst>0) för Skåne och Blekinges och rikets landsbygder (L15-L05 och L05-L00).

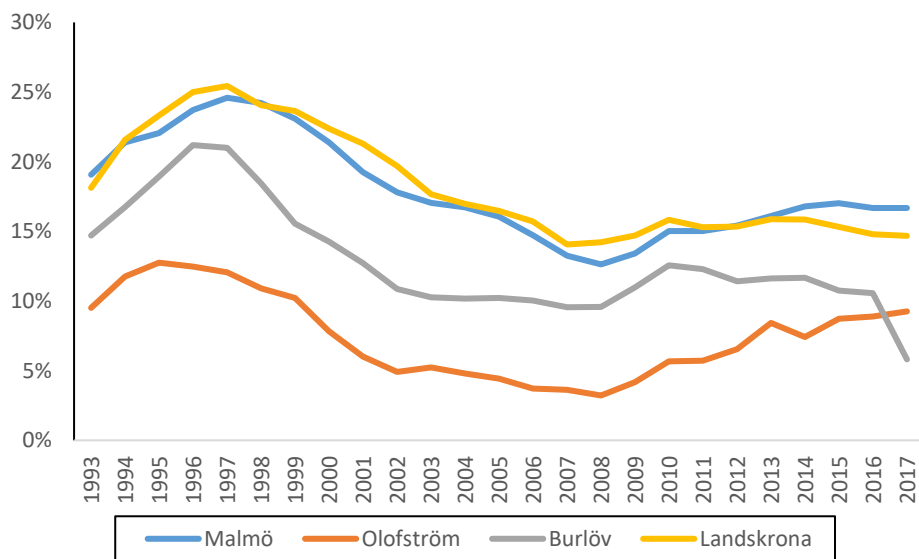
Figur A4. Sysselsättning (förvärvsinkomst>0) för Skåne och Blekinges och rikets invandartäta områden (I100-I95 och I95-I85).

Figur A5. Förvärsinkomster för Skåne och Blekinges och rikets landsbygd (L15-L05 och L05-L00) relativt riksnittet. För sysselsatta (förvärsinkomst>0) i arbetsför åldern, 19-64.

Figur A6. Förvärsinkomster för Skåne och Blekinges och rikets invandrartäta områden (I05-I00 och I15-I05) relativt riksnittet. För sysselsatta (förvärsinkomst>0) i arbetsför åldern, 19-64.

Figur A7. Andel med försörjningsstöd i de invandratäta områdena för Malmö, Olofström, Burlöv och Landskrona.

KEFU SKRIFTSERIE 72
ISSN 1102-8483
ISRN KEFU-SKR-72-SE

KEFU
BOX 7080
220 01 LUND
Tel: 046-22 78 20
Fax: 046-222 42 16